

ก้าวใหม่ของโรงเรียนนายร้อยตำรวจ
กับการศึกษาเพื่อสันติสุขของโลก

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต)

ก้าวใหม่ของโรงเรียนนายร้อยตำรวจ กับการศึกษาเพื่อสันติสุขของโลก

© พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต)

ISBN

พิมพ์ครั้งแรก - ธันวาคม ๒๕๔๕ ๕,๐๐๐ เล่ม

- ดร.สิริกร มณีรินทร์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

พล.ต.ท.วงศต มณีรินทร์ ผู้บัญชาการ ร.ร.นายร้อยตำรวจสามพราน ๕,๐๐๐ เล่ม

แบบปก:

พิมพ์ที่

สารบัญ

อนุโมทนา	(๑)
ก้าวใหม่ของโรงเรียนนายร้อยตำรวจ กับการศึกษาเพื่อสันติสุขของโลก	๑
ร.ร.นายร้อยสามพราน กับงานชุมชนสัมพันธ์	๑
ยาบ้า ปัญญาใหญ่ที่ต้องร่วมมือกันแก้	๖
เศรษฐกิจกับศีลธรรม แทนที่จะขัดแย้ง ก็ให้มาหนุนกัน	๙
วัยรุ่น-วัยแรง วัยเรียน-วัยรุ่น	๑๒
ติดอาวุธทางปัญญา กล้าในทางสร้างสรรค์	๑๕
ถ้ามีความสุขจริงแท้ ก็เป็นแสงเงินแสงทองแห่งธรรม	๑๘
คนยิ่งสุขได้ยาก สังคมก็ยิ่งเสื่อมจากจริยธรรม	
คนยิ่งมีสุขแบบพึ่งพา สังคมก็ยิ่งเพิ่มปัญหาจริยธรรม	๒๑
อารยธรรมจะสิ้นความหมาย	
ถ้าความสุขพื้นฐานทั้งสามถูกทำลาย	๒๔
ให้เศรษฐกิจเป็นปัจจัย ให้ 'สบาย' เป็นฐานของการพัฒนา	๒๗
อย่าเอาเลย ความเป็นอิสระเสรี ที่อยู่ภายใต้การครอบงำ	๓๒
การแสดงความเห็น ต้องมากับการหาความรู้	๓๖
เมื่อคนดีได้รับการบูชา เด็กก็ได้เสวนากัลยาณชน	๔๑
จะกู้สังคมไทย ต้องให้ชุมชนเข้มแข็ง	
จะให้ชุมชนเข้มแข็ง วัดต้องเป็นแหล่งธรรมแหล่งปัญญา	๔๕

ก้าวใหม่ของโรงเรียนนายร้อยตำรวจ กับการศึกษาเพื่อสันติสุขของสังคม*

จ.ร.นายร้อยสามพราน กับงานชุมชนสัมพันธ์

พล.ต.ท.วงศมณีรินทร์: ที่โรงเรียนนายร้อยตำรวจ เรื่องหนึ่งคือจัดทำสวนป่า เพราะถ้าทิ้งไว้ก็จะมีพวกหญ้าขึ้นรก และในตอนนี้ แนวการพัฒนาเศรษฐกิจ หรือแนวการพัฒนาสังคม จะเน้นเรื่องเกษตรชุมชน ก็พยายามที่จะทำด้านหลังโรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน ให้เป็นพื้นที่ศูนย์ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องวิถีชีวิตชาวบ้านครับ

พระธรรมปิฎก: จะทำให้มีความสัมพันธ์กับชาวบ้าน

พล.ต.ท.วงศ มณีรินทร์: และคิดว่าจะให้นักเรียนไปเรียนเรื่องชุมชนน่าอยู่ ซึ่งเรื่องชุมชนน่าอยู่นี้ เป็นแผนของสมเด็จพระเทพรัตนฯ อยู่แล้ว นักเรียนนายร้อยตำรวจในฐานะที่เป็นประชาชนคนหนึ่ง ก็จะได้ร่วมกิจกรรม จบไปแล้วก็จะได้อยู่ร่วมกับสังคมอย่างสะดวกขึ้น จะได้ว่าเขาอยู่กันอย่างไร

* คำสนทนา ในโอกาสที่ พล.ต.ท. วงศ มณีรินทร์ ผู้บัญชาการ จ.ร.นายร้อยตำรวจ และ ร.ร. ดร. สิริกร มณีรินทร์ ไปนมัสการเยี่ยมเยียนพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) ที่วัดญาณเวศกวัน อ.สามพราน จ.นครปฐม วันอาทิตย์ที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๕

พระธรรมปิฎก: การปลูกสวนป่าก็ทำให้ร่มรื่นเพิ่มขึ้น แล้วที่ไว้ใช้เป็นที่พัก สัมพันธ์กับชุมชน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ก็ยิ่งเพิ่มคุณค่าขึ้นอีก งานอย่างนี้สำคัญ จะช่วยให้นักศึกษาได้สัมพันธ์กับชาวบ้านไว้ตั้งแต่เรียน จะได้มีความรู้สึกร่วมกัน เข้าใจ และเห็นใจกัน เข้าถึงกัน

พล.ต.ท. วงกต มณีรินทร์: ปลายเดือนนี้จะเชิญหัวหน้าส่วนราชการจังหวัด ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน จะมาประชุมในโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ซึ่งไม่เคยมี ตอนที่ท่านมาประชุม จะให้นักเรียนนายร้อยตำรวจมาดูว่าระดับจังหวัด หรือผู้ใหญ่ทำงานกันอย่างไร ตอนนี้ก็กำลังเตรียมการให้ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ ท่านเคยเป็นนายอำเภอที่สามพราน

พระธรรมปิฎก: วัดญาณเวศกวันก็อยู่ในเขตอำเภอสามพราน แต่ตอนที่ตั้งอำเภอพุทธมณฑลทำท่าจะให้ที่นี่ไปอยู่ในเขต อ.พุทธมณฑลด้วย

พล.ต.ท. วงกต มณีรินทร์: พุทธมณฑลเดิมอยู่ในเขตอำเภอนครไชยศรี ผมเป็นคนจังหวัดนครปฐม

พระธรรมปิฎก: เป็นเจ้าของถิ่น

พล.ต.ท. วงกต มณีรินทร์: เกิดที่นี่ ที่นครปฐม

สม.ชศ. ดร. สิริกร มณีรินทร์: รู้สึกว่าจะมีอะไรที่สัมพันธ์กับความเป็นถิ่นเดิม ดิฉันสังเกตว่าทุกจังหวัดเริ่มที่โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ไปเป็นผู้กำกับ ผู้บังคับการ ผู้บัญชาการ

พระธรรมปิฎก: ได้มาทำงานสำคัญในถิ่นด้วย ซึ่งก็คืองานของชาตินั้นแหละ

พล.ต.ท. วงกต มณีรินทร์: เป็นโรงเรียนตำรวจโรงเรียนเดียว ที่สอนและผลิตนายร้อยตำรวจหรือออกมา สมัยก่อนเราก็คิดว่าเป็นโรงเรียนของกรมตำรวจจริงๆ แล้ว เป็นโรงเรียนของประเทศ

พระธรรมปิฎก: นี่เป็นเรื่องสำคัญ เพราะว่าโรงเรียนนายร้อยนี้ เรียกได้ว่าเป็นหัวใจของงานตำรวจ เพราะสร้างตัวนายร้อยตำรวจ คือกำลังตำรวจที่มาทำงาน ซึ่งจะเป็นผู้บังคับบัญชาต่อไป คือเป็นผู้บริหารกิจการ และทำงานสำคัญในวงการตำรวจ ที่เรียกว่าพิทักษ์สันติราษฎร์

พล.ต.ท.วงศท มณีรินทร์: สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะมีนายร้อยตำรวจตรีขึ้นไปประมาณ ๓๐,๐๐๐ นาย ส่วนที่ต่ำกว่านายร้อยตำรวจตรีลงมา มีประมาณ ๒ แสนกว่านาย เยอะมากเลย รองจากครู มากกว่าทหาร

ร.ม.ช.ศษ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: ไม่ทราบว่ามีกี่รูปคะ

พล.ต.ท.วงศท มณีรินทร์: พระ ๔๐๐,๐๐๐ รูป

พระธรรมปิฎก: พระก็อยู่ในช่วงระหว่าง ๓ - ๔ แสน คือรวมแฉดด้วย ถ้าว่านายร้อยตำรวจตรีมีถึง ๓๐,๐๐๐ นาย ก็เท่าจำนวนวัด

ร.ม.ช.ศษ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: วัดหนึ่ง ก็อาจมีตำรวจดูแลอยู่ประมาณ ๑ นาย

พระธรรมปิฎก: ก็หมายความว่า มีนายร้อยตำรวจตรี เท่ากับจำนวนเจ้าอาวาส แต่ที่จริงเจ้าอาวาสไม่ครบ คือวัดว่างเจ้าอาวาสประมาณ ๕,๐๐๐ วัดว่างมาก เพราะไม่มีพระที่มีคุณภาพพอ ก็เลยแย

ร.ม.ช.ศษ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: ดิฉันอ่านหนังสือของท่านเจ้าคุณช่วงหลัง จะกล่าวถึงเรื่องนี้มาก เมื่อสองวันก่อนอ่านเล่มนี้ก็ยังพูดถึงวัดร้าง

พระธรรมปิฎก: นอกจากวัดร้างและวัดว่างเจ้าอาวาสแล้ว ก็สำคัญที่ว่า แม้แต่ที่ไม่ร้างไม่ว่างก็ไม่มียุทธาที่สมควรจะมี คือ แม้แต่พระที่มีอยู่ก็ไม่ค่อยได้ทำหน้าที่ ไม่มีบทบาทต่อชุมชน ตรงนี้สำคัญที่สุด บางทีจึงมีเหมือนไม่มี หรือว่ามีแล้ว บางแห่งกลายเป็นชำเค็มสังคมไป

ขอประทานอภัย เช่น มิโยมิที่จังหวัดโกดะๆ เล่าให้ฟัง บางถิ่นเดี๋ยวนี้ แม้แต่ถิ่นที่ค่อนข้างเจริญ ในวัดมีการมั่วสุม คนอาศัยใช้เป็นทีเสพยามากขึ้น แม้แต่ตัวพระองค์ก็มี อย่างเดือนที่แล้วที่มีกรณีวัดโกะเด็ย ท่านรัฐมนตรีฯ คงนึกออก ชาว นสพ.ว่ามีพระด้วยทีเสพยา

ถึงกับมีคนพูดกันว่า ลูกชาวบ้านที่บวชเดี๋ยวนี้ ตอนยังไม่ได้บวชไม่ เป็นอะไร แต่ไปบวชมาแล้ว เป็นทุกอย่าง คำว่า “เป็นทุกอย่าง” นี้ ไม่ใช่ เป็นทีดี แต่กลายเป็นว่า ไปติดยาบ้ามา เล่นการพนันเป็นขึ้นมา และอะไรๆ ทำนองนี้ อย่างนี้ก็หมดเลย กลายเป็นว่า วัดแทนทีจะเป็นทีสำหรับฝึกคน ให้ดี กลับเป็นทีทำให้คนแย่ลง นี้ไม่ใช่หมายความว่า เป็นทั่วไป แต่เป็นมากขึ้น อย่างนี้สังคมเราจะแย่ เราจะช่วยกันแก้ไขได้อย่างไร ก็คิดว่าต้องเน้น เรื่องวัดกับชุมชน

โดยเฉพาะชนบท เราจะทำอย่างไรให้ฟื้นขึ้นมา คิดว่าคนสมัยนี้ต้องมีกำลังใจสูง ต้องเข้มแข็ง และมีจุดมุ่งหมายทีชัดเจน มั่นใจตัวเอง มุ่งไปข้างหน้าว่าจะทำผลตามจุดหมายให้สำเร็จให้ได้

คนทีอยู่ในยุคนี้ เมื่อมองในแง่ดี ก็มีโอกาศทีจะได้ใช้พลังความสามารถเต็มที่ ในการทีจะสร้างสรรค์ แก้ปัญหา เราต้องช่วยกันรื้อฟื้น กู้สังคมนี้นขึ้นมา เพราะสังคมขณะนี้อยู่ในภาวะทีทรุดเต็มที่แล้ว มีวิกฤติหลายด้าน

คนทีอยู่ในยุคนี้ต้องเข้มแข็ง และมองว่าเป็นโชค ทีเราจะใช้ความสามารถให้เต็มที่ แล้วก็ช่วยกันทำงาน ถ้าสังคมไทยฟื้นขึ้นมาได้ ก็นับว่า เราได้ทำหน้าที่ทีสมควรจะทำ

พล.ต.ท. วงศมถิรินทร์: หลังโรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพรานเป็นชุมชน ผู้ติดยาเสพติดใหญ่ทีสุดของอำเภอสามพราน ผมได้คิดเรื่องนี้ ได้คุยกับ

ท่านผู้ว่าฯ ท่านนายอำเภอ นายกเทศมนตรีแล้วว่า จะขอเข้าไปช่วย โดยพยายามใช้โรงเรียนนายร้อยเป็นทรัพยากรที่จะให้ชุมชนเข้ามาใช้ดึงเขาขึ้นมา

พระธรรมปิฎก: เป็นการมีส่วนร่วม ชุมชนนี้ใหญ่มากไหม

พล.ต.ท.วงศ มณีรินทร์: รวมแล้ว เฉพาะหลังโรงเรียนนายร้อยตำรวจ สามพราน ประมาณ ๓-๔ พันคน

พระธรรมปิฎก: มากทีเดียว

พล.ต.ท.วงศ มณีรินทร์: มากครับ โรงเรียนนายร้อยตำรวจเอง ก็มีส่วนทำให้ชุมชนไม่เติบโต เพราะว่าไปซื้อที่ ๕๐๐ ไร่ แล้วเหมือนกับไปกั้นชุมชนไว้

พระธรรมปิฎก: คงทำให้เขาไม่มีทางออก

พล.ต.ท.วงศ มณีรินทร์: ไม่มีทางออก ที่ดินไม่พัฒนา อาศัยผ่านโรงเรียน

พระธรรมปิฎก: จะทำอย่างไรให้เขามีช่องทางออก

พล.ต.ท.วงศ มณีรินทร์: ผมกำลังจะทำทางออกอีกทางหนึ่งให้ชุมชนด้าน วัดเดชา ชุมชนอยากออกทางนั้น จะได้ผ่านบ้านหลายบ้าน ทุกบ้านจะได้ไม่เป็นที่ตาบอดอย่างที่ชาวบ้านเรียกกัน แต่ตามกฎหมายแล้วยกที่ให้ชุมชนไม่ได้ เราจึงจะทำแบบให้ใช้ชั่วคราวเหมือนทุกวันนี้ แต่ออกอีกทางหนึ่ง ชุมชนก็ตื่นตัวกัน แล้วชุมชนก็ดีใจกัน

พระธรรมปิฎก: เรียกว่าชุมชนเกิดมีโอกาสมากขึ้น

พล.ต.ท.วงศ มณีรินทร์: มีโอกาสมากขึ้น จะให้ชุมชนตรงนี้ แล้วจะดึงให้ชุมชนมาร่วมกับเรา

พระธรรมปิฎก: อย่างนี้ชุมชนก็ดีใจ เมื่อดีใจก็ฟื้นขึ้นมาขึ้นหนึ่งแล้ว เพราะเกิดมีกำลังขึ้นมา

ยาบ้า ปัญหาคู่หูที่ต้องร่วมใจกันแก้

พล.ต.ท.วงศต มณีรินทร์: ครับ เห็นบางคนติดยาเสพติดมานาน เดินตัวลอย ตาลอยด้วย เพราะเซลล์สมองถูกทำลาย อายุประมาณ ๓๐-๔๐ ปีกว่า มีหลายคนไม่รู้ตัวแล้ว เดินวนไปวนมา

พระธรรมปิฎก: อย่างนี้ก็ไม่ไหว แล้วคนที่มีอาการทางสมองอย่างนี้ จะทำอะไรได้

พล.ต.ท.วงศต มณีรินทร์: สมองเสื่อมไปแล้ว ยาเสพติดตัวแอมเฟตตามีน ทำลายสมอง ๒ ส่วน คือ ส่วนความจำ กับส่วนรู้ชั่วดี คือส่วนเหตุผล สมองส่วนความจำทำลายเกือบถาวรเลย ถ้าคนเสพติด ๓ ปี ก็จะจำอะไรไม่ได้

พระธรรมปิฎก: แล้วอย่างนั้น คนใกล้ชิด พ่อ แม่ จะยังรู้จักหรือเปล่า

พล.ต.ท.วงศต มณีรินทร์: พอได้ แต่ถ้าเกิดมีตัวยากระตุ้น ในบางโอกาส อาจจำไม่ได้เลย

พระธรรมปิฎก: ก็นี้แหละ เดียวนี้ได้ยับยั้งๆ กรณีฆ่าพ่อ ฆ่าแม่

พล.ต.ท.วงศตมณีรินทร์: ครับ ยาบ้า จริงๆ แล้ว เป็นยาทำให้หายเครียด มันเกิดขึ้นพอเหมาะกับช่วงเวลายุคหนึ่งของสังคมไทยพอดี คือ

๑. เป็นสังคมที่ค่อนข้างยากจน ยาบ้าเข้ามาตอบสนองเรื่องธุรกิจได้ดี ขายกันทั่วไปหมด คนอยากขาย

๒. คนที่เครียดจริงๆ รู้สึกว่ากินยาตัวนี้แล้วดีกว่าไม่กิน ก็เลยทำให้แพร่อย่างรวดเร็ว

ไม่คิดว่าจะแพร่เร็วแบบนี้ แล้วก็ที่เมื่อสักครู่ พระคุณท่านบอกว่าระบาดเข้าไปในวัด ก็วัดเป็นแหล่งที่มีเงิน แหล่งไหนที่มีเงินเขาก็จะเอาเข้าไปขาย

พระธรรมปิฎก: อีกอย่างหนึ่งก็คือ ทางการไม่อยากจะยุ่ง เพราะเป็นวัด อย่างตำรวจก็ไม่ค่อยอยากเข้าไปยุ่ง ก็เลยกลายเป็นโอกาสให้เขา พวกนี้ก็ เข้าไปช้อนตัว อาศัยเป็นที่หลบ

พล.ต.ท. วงศ มณีนทร์: ใช่ครับ เข้าใจว่าเริ่มจากคนที่เข้าไปบวชอยู่ก่อน แล้วไม่เข้มแข็งพอ เครือข่ายพวกนี้ก็จะไปอาศัยช่อง เอาบาย้าไปวางขาย เจาะช่องนี้ คือพวกนี้มีวงจรว่าเมื่อซื้อยามาแล้ว ต้องรีบขาย ถ้าไม่รีบขาย เขาอาจจะถูกตำรวจจับ หรือวงจรการค้าสะดุด เพราะฉะนั้นมีที่ไหนต้อง ขาย เรียกว่าปล่อยยา

พระธรรมปิฎก: เขาก็หาทางเต็มที

พล.ต.ท. วงศ มณีนทร์: ใช่ ก็หาทางเต็มที เจาะเข้าตลาดเต็มทีเลย เพราะ ฉะนั้นวัดเองอาจจะต้องมีมาตรการในการดูแลตัวเองให้เข้มแข็งด้วย คือใน ขณะนี้ภาพรวม พวกเรายังไม่คิดว่าวัดเป็นแหล่งจำหน่าย แต่เราคิดว่าวัดยัง ไม่เข้มแข็งพอที่จะป้องกันเครือข่ายพวกนี้ ขณะที่เครือข่ายพวกนี้จ้องที่จะ เข้าทุกจุดที่เข้าได้ ไม่ได้คิดเรื่องชั่วดีแล้ว

พระธรรมปิฎก: เขาไม่คิดหรอก คิดแต่ว่าทำอะไรจะได้ผลประโยชน์

พล.ต.ท. วงศ มณีนทร์: ครับ เป็นเรื่องธุรกิจ เพราะเข้ามากับความยาก จน เพราะช่วงนี้คนยากจน คนเป็นหนี้มาก บางคนเคยรวย แล้วขณะนี้ เป็น หนี้เนื่องจากไปทำธุรกิจไว้ มีตึกมีคอนโด แต่ตัวเอง มี NPL ค้างชำระอยู่ มี หนี้อยู่เป็นร้อยล้าน ลูกเด็ามี พวกนี้ทำได้ทุกอย่างเหมือนกัน เอาคอนโดตั้ง บ่อนก็มี เอาเงินที่เหลือมารวบรวมผลทำเป็นกลุ่มขายยา ก็มี เพราะฉะนั้น คนที่ทำการขายยาจึงมีสติปัญญาค่อนข้างจะมากกว่าธรรมดา

พระธรรมปิฎก: นั่นซิ แต่เขาไปเห็นแก่ผลประโยชน์ แทนที่จะใช้สติปัญญาในทางที่เป็นการสร้างสรรค์ ก็เลยมาทำลายสังคม

พล.ต.ท.วงศ มณีรินทร์: ทำลายสังคม แม้กระทั่งวัดเองก็ป้องกันไม่อยู่

พระธรรมปิฎก: ก็ได้ข่าวว่าบางที่มีการไปหลอกพระ เช่นใช้วิธีว่าเอาอะไรไปถวายแล้วใส่พวกสารเสพติดเข้าไป ก็ทำให้พระติด อย่างนี้พระก็ป้องกันตัวยาก

ร.ม.ช.ศ.ดร.สิริกร มณีรินทร์: บาปกรรมจึงเลยนะคะ

พระธรรมปิฎก: นั่นซิ พวกเขาไม่คิด คือเขาจะหาเหยื่อเพิ่ม เช่นเขามองว่าพระองค์นี้อยู่วัดนี้ ฐานะน่าจะดี ถ้าไปทำให้ติดยาได้ ตัวเองก็จะมีรายได้เพิ่ม พระก็จะได้อยู่ในกำกับของเขา เขาจะคุมได้เลย อย่างนี้ลำบาก

คิดว่า ในการแก้ไขต้องเป็นการร่วมมือกัน คือพระองค์เอง เรื่องอย่างนี้ก็ไม่ค่อยทัน เพราะพระไม่รู้เรื่องของโลกที่เปลี่ยนแปลงเร็วและวิธีการต่างๆ ก็ไม่รู้ว่าเขาใช้เล่ห์กลอย่างไร ทางการควรช่วยให้ความรู้ท่าน แล้วก็มาช่วยวางมาตรการว่าทำอย่างไรจะป้องกันตัวได้

อย่างเมื่อวานนี้ อาตมายังลือหลวงลุงที่นี่ ท่านอายุ ๘๕ แล้ว มีโยมมานิมนต์ไปรับสังฆทาน แล้วมาทราบทีหลังว่าไปองค์เดียว อาตมาก็บอกว่าถ้าเขาเอาไปทำอะไรก็แย่เลย ปกติต้องมีลูกศิษย์ไปด้วย คือสมัยนี้มันยากแล้ว คนแปลกหน้ามา จะไว้ใจไม่ได้ เขาอาจจะเอาอะไรให้ฉันก็ได้ แต่ถ้าไปที่ดี ก็แล้วไป พอดีโยมที่มาเมื่อวานเป็นโยมที่ดี ซึ่งก็ไม่รู้จักเลย แต่ไม่มีปัญหา ถึงอย่างไรก็ควรระวังไว้บ้าง

เศรษฐกิจกับศีลธรรม แทนที่จะขัดแย้ง ก็ให้มาหนุนกัน

ร.ม.ศ.ดร.ศิริกร มณีรินทร์ ดิฉันคิดว่าคงต้องช่วยกันทุกฝ่าย

พระธรรมปิฎก: เจริญพร ต้องช่วยกัน ต้องร่วมมือกัน โดยเฉพาะจะต้องเน้นต้องมุ่งไปด้วยว่าส่วนใดที่เป็นแหล่ง เป็นองค์กร หรือเป็นสถาบันที่สำคัญต่อชุมชน เช่นวัดนี้ ถ้าเสียไปแล้ว มันไม่เสียแต่ตัวเองเท่านั้น แต่จะมีผลต่อชุมชนทั้งหมดด้วย เพราะว่าวัดเป็นที่คนมาทำบุญ เป็นศูนย์รวมคน ที่ทำกิจกรรมแม่แต่มาหรรสพสำหรับชาวบ้าน แล้วก็เป็นที่คนมาบวชอยู่ ถ้าศูนย์กลางนี้เสียแล้ว ถ้าบทธาพหน้าที่ผันแปรไป คนมาบวชแทนที่จะได้รับสิ่งที่ดี อย่างน้อยก็ไม่ได้ประโยชน์ ถ้าร้ายก็กลายเป็นเสียไปเลย

แม้แต่อยู่ตามปกติ ญาติโยมชาวบ้านมาพบกับพระ ถ้าพระไม่ทำหน้าที่ที่ถูกต้องสมควร ก็อาจกลายเป็นว่า พระไปถ่ายทอดเผยแพร่อะไรไม่ดี ให้แก่ญาติโยม และแก่ชุมชน เพราะฉะนั้น พระมีส่วนสำคัญมาก เพราะโยมต้องมาหา บางทีก็มาปรึกษา มีปัญหาในบ้านในครอบครัว หรือในชุมชนของตัวเอง มีเรื่องราวกับเพื่อนบ้านอะไรต่างๆ ก็มากคุยกับพระ

ถ้าพระมีการศึกษา รู้ธรรมวินัย และได้รับการฝึกฝนด้านวิธีการ เช่นให้รู้จักสั่งสอนอย่างดี รู้จักพูดจา แล้วก็มีความตั้งใจดี มีเมตตา อยากจะทำหน้าที่ช่วยเหลือชาวบ้าน ก็ช่วยชาวบ้านได้เยอะ ช่วยให้ชุมชนตั้งตัวขึ้นมาได้ หรือรักษาตัวอยู่ได้

แต่ถ้าท่านไม่มีสักอย่าง ธรรมวินัยก็ไม่รู้ วิธีการในการอบรมสั่งสอนก็ไม่ได้รับการฝึกฝนมา แล้วแถมเจตนาอาจจะเสียด้วย เช่น เกิดอยากได้ลาภ อยากได้ผลประโยชน์ เลยกลายเป็นหลอกชาวบ้านไปเสีย ก็จบกัน

พล.ต.ท. วงศ มลธีรินทร์: ตรงนี้ก็ไม่น่ากลัวครับ อาชีพตำรวจก็เหมือนกัน ผลการวิจัยหลายๆ ที่ออกมาว่า ประชาชนไม่ค่อยศรัทธาข้าราชการตำรวจ ปัญหาใหญ่ก็คือทุจริต ซึ่งเป็นปัญหาของสังคมไทย

พระธรรมปิฎก: เป็นปัญหาของสังคมนี้อย่างยิ่ง

พล.ต.ท. วงศ มลธีรินทร์: โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำรวจมีอำนาจอยู่ในตัวเอง บังคับบุคคลได้ ในกฎหมายเกือบทุกฉบับ ในความรู้สึกผมเองมีอยู่ ๒ เรื่องที่ทำให้ตำรวจทุจริต เรื่องแรกคือ รายได้ไม่พอเพียง ไม่สมดุลกับตัว พวกนี้ส่วนมากเป็นเด็กเก่ง ปีหนึ่งคัดเลือกจากคนประมาณ ๒ หมื่นกว่าคน เอาแค่ ๒๐๐ คน ร้อยต่อหนึ่ง

พระธรรมปิฎก: ได้คนในระดับที่ดี

พล.ต.ท. วงศ มลธีรินทร์: Cream เลย ระดับที่เพื่อนๆ เรียนหมอ เรียนวิศวกร อะไรต่างๆ พวกนี้ ในสังคมทั่วไป ช่วงเศรษฐกิจดีพวกนี้จะไปได้เร็ว มีฐานะมีอาชีพ ก็เปรียบเทียบกับกัน แต่ตำรวจเงินเดือนต่ำ จบเป็นนายร้อยตำรวจเท่ากับปริญญาตรีทั่วไป ๖ - ๗ พันบาท แต่โอกาสเปิด แล้วก็มาเรื่องที่สอง คือ จิตใจไม่เข้มแข็งพอ

ผมคิดว่าอย่างหนึ่งคือ รายได้ต่ำ อีกอย่างหนึ่งคือ ความเข้มแข็งทางใจไม่พอ

พระธรรมปิฎก: ใช่ ทั้งสองอย่าง คือ เรื่องศีลธรรมเป็นภูมิคุ้มกันในตัว แต่กำลังที่จะคุ้มกันแต่ละคนมีไม่เท่ากัน บางคนเงินหนึ่งล้านไม่เป็นไร แต่สิบล้านชักไม่มั่นคงแล้ว บางคนสิบล้านไม่เป็นไร แต่ร้อยล้านชักหวั่นไหว เพราะฉะนั้นก็ต้องให้ฐานะทางเศรษฐกิจเขาอยู่ได้ด้วย แล้วก็ให้มีภูมิคุ้มกันทางศีลธรรมที่เข้มแข็งด้วย ต้องได้ทั้งสองอย่าง โดยไม่ลืมน่าเศรษฐกิจก็

เป็นเรื่องสำคัญ

พล.ต.ท. วงกต มณีรินทร์: ผมพยายามแก้โดย ตอนนี้นายร้อยตำรวจตรี ๓๐๐ กว่าคน ซึ่งตอนนี้อยู่กับผม เขาจบไปเมื่อปีที่แล้ว แต่โรงเรียนนายร้อยตำรวจเก็บไว้อยู่กับเรา ๕ ปี เรียนปริญญาตรี ๔ ปี ปีสุดท้ายเราเอาไว้กับเรา เพื่อไปฝึกงานด้านต่างๆ

ตอนนี้มี ๓๐๐ กว่าคนกำลังจะจบ ผมสอนอาชีพเสริมให้ เชิญอธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์มาสอน เรื่องการทำบัญชี วิธีทำบัญชีส่วนตัวไม่ให้ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย วิธีทำธุรกิจขนาดเล็กจะทำบัญชีอย่างไร แล้วก็เกือบทั้งอาทิตย์เอาธุรกิจขนาดย่อม SME มาสอนให้ เพื่อให้เห็นช่องทางจะได้ประกอบอาชีพเสริมด้วยตัวเองส่วนหนึ่ง ถ้าเขารักตัวเองควรจะเพิ่มเติมถ้ารู้ว่าไม่พอนะครับ

ส่วนทางด้านจิตใจ ผมยังคิดอยู่ว่า ถ้ามีโอกาสจะต้องเอาคณะที่สอนทางด้านจิตใจ ด้านคุณธรรม มากราบขอความกรุณาท่าน จะค่อยๆ ขอความรู้จากท่านว่า เราจะไปสอนกันอย่างไรดี ให้นักเรียนนายร้อยตำรวจเข้มแข็งในเรื่องพวกนี้ หรือจะมีตำรา หรือจะทำอะไรขึ้นมาโดยเฉพาะ ซึ่งผมคิดว่านอกจากเป็นประโยชน์แล้ว พวกนี้เรียนกับผม ๔ ปี ๕ ปี จะทำอย่างไรให้เขามีตรงนี้ได้สมบูรณ์ เป็นหลักธรรมในเรื่องนี้ แล้วก็อาจเป็นประโยชน์กับตำรวจทุกๆ ไป หรือข้าราชการทุกๆ ไป ที่จะเอาไปใช้ แต่คงต้องใช้เวลา

พระธรรมปิฎก: เรื่องสร้างคนต้องใช้เวลา

ร.ม.ช.ศ.ดร. สิริกร มณีรินทร์: ท่านนายกรัฐมนตรีกี่เป็นห่วงมาก

พล.ต.ท. วงกต มณีรินทร์: เรื่องคุณธรรม ท่านนายกรัฐมนตรี ก็ฝากเรื่องนี้มา

พระธรรมปิฎก: เรื่องคุณธรรมของตำรวจ

วัยรุ่น-วัยแรง วัยเรียน-วัยรุ่ง

พล.ต.ท. วงศ มลรินทร์: เรื่องการพัฒนาโดยใช้การปฏิรูปการศึกษาเข้าไป เรื่องปฏิรูปนี้ เป็นเรื่องทางการศึกษา เน้นเรื่องเด็กเป็นศูนย์กลาง คือพาไปเห็นเหตุการณ์จริง เรียนจากเหตุการณ์จริง เด็กก็สนุก ชอบ ดึกว่าฝัน นั่งในห้องแล้วอ่านตำรา

เดี๋ยวนี้ผมอนุญาตให้นอนดึกแล้ว จากสามทุ่มเป็นเที่ยงคืน เพราะเด็กจะได้พัฒนาตัวเองได้ อ่านหนังสือได้ แต่ในตอนกลางวันต้องไปดูเหตุการณ์ต่างๆ จริงๆ

แล้วคดีอาญาปัจจุบันนี้ เปลี่ยนไปจากเดิมเยอะ สมัยก่อน ลักระหัด ลักเครื่องมือพืชผลทางการเกษตร แต่เดี๋ยวนี้กลายเป็นเรื่องกักตุนสินค้า เป็นเรื่องที่รุนแรงมากขึ้น เช่น การก่อการร้ายสากล เป็น modern crime ตอนนี้อย่างไรก็ตามทันโดยเอาเด็กไปดู หรือเอาเด็กไปเรียนต่างประเทศ ประเทศที่มีปัญหาพวกนี้ เขาแก้ได้ แต่เรื่องที่ลึกลับ คือเรื่องทางใจแก้ยาก

พระธรรมปิฎก: ก็ต้องให้มีเครื่องปลูกใจขึ้นมา เพื่อให้ได้ดุลย์กับฝ่ายตรงข้าม คือในด้านร้าย มีเครื่องต่อ ที่จะชักจูงลงเยอะ ถ้าเราไม่มีเครื่องปลูกใจให้เข้มแข็งไว้ ให้มีเป้าหมายสูงๆ เขาก็จะลงต่ำง่าย

เริ่มด้วยปลูกใจให้เห็นว่าสภาพบ้านเมืองของเราเวลานี้เป็นอย่างนี้ไม่ดี เราจะต้องช่วยกันกู้ประเทศชาติขึ้นมา และบอกเล่าให้เห็นสภาพของโลกว่าเป็นอย่างไร ให้เห็นว่าเรายู่ท่ามกลางสังคมโลกที่เขาเป็นอย่างนั้นๆ ประเทศของเราเวลานี้ตกต่ำอย่างไร เราจะต้องเดินหน้าอย่างนี้ๆ ต้องสร้าง

ความรู้สึกสำนึกขึ้นมาให้ได้

โดยเฉพาะพวกเด็กหนุ่มสาว เรื่องปลุกใจสำคัญมาก วัยรุ่นกำลังปลุกใจขึ้น ถ้าทำให้เขาเห็นว่าอะไรต่ออะไรเรามีส่วนร่วมสำคัญ เราจะต้องทำ ต้องมีบทบาทร่วมด้วย จะต้องก้าวไป ต้องพาประเทศชาติสังคมของเราให้ก้าวหน้า ให้เกิดกำลังใจขึ้นมา พอเกิดกำลังใจและมีจุดหมาย มีทิศทางไป พวกนี้ก็จะนำกำลังมาใช้ในทางที่ถูกต้อง พร้อมกับด้านทานสิ่งเลวร้ายได้ง่ายขึ้น

พล.ต.ท. วงกต มณีรินทร์: ให้ได้เห็นคนจนและความยากลำบากของสังคม

พระธรรมปิฎก: ให้เห็นว่าสภาพสังคมของเราขณะนี้ มันแย่อย่างไร มีคนอยู่ในฐานะที่ตกต่ำ จะต้องช่วยเกื้อกูลกันอย่างไร สภาพสังคมมีอะไรที่เลวร้ายเยอะแยะจะต้องแก้ไข และในโลกเวลานี้เราอยู่ในสถานะอย่างไร ประเทศที่เขาเจริญเขาเป็นอย่างไร เขาคืนรบนุกนั้นสร้างสรรค์ประเทศชาติของเขาอย่างไร ปลุกให้เกิดแรงใจขึ้นมา พอแรงใจนี้เกิดขึ้น ก็จะมี

๑. กำลังที่จะมุ่งหน้าไป

๒. พร้อมกับกำลังมุ่งหน้านั้น ก็จะเข้ม จะกำราบพลังชั่วร้ายไปได้ด้วย
ได้พร้อมกันสองอย่าง

รมช.ศษ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: มั่นใจได้ นะคะว่า แนวทางที่ท่านผู้บัญชาการจะพัฒนาคงจะถูก เพราะคิดว่า จะกักนักเรียนนายร้อยตำรวจอยู่ในโรงเรียนไม่ได้แล้ว จะเปิดโรงเรียน คือให้เด็กไปสัมผัสกับโลกภายนอก

พระธรรมปิฎก: ให้เขารู้ แต่เราต้องพูดให้เห็นด้วย เพราะถ้าเขาไม่มีความคิดที่ถูกต้อง ตั้งทำที่ไม่ถูก บางทีกลายเป็นยิ่งไม่ดีใหญ่ก็ได้ เช่นเมื่อไปเห็นสภาพไม่ดี บางคนก็เลยรังเกียจ ดูถูก เพราะมองไม่เป็น อย่างนี้ต้องมีคน

เบิกทางความคิดให้ก่อน คนที่พูดนำนี้สำคัญ

ร.ม.ช.ศ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: ที่เป็นแบบอย่างที่ดี

พระธรรมปิฎก: และพูดนำ คือพูดปลุกความคิด เพื่อเปิดช่องให้เกิดแนวความคิดที่ถูกต้อง เรียกว่าโยนิโสมนสิการ พอคิดถูกทางขึ้นมาก็ไปได้เลย แต่ถ้าเกิดมองในแง่มุมผิด จิตเดินผิดทาง ก็จะเกิดความรู้สึกในทางไม่ดีขึ้น ทำให้ทัศนคติเสียไปเลย

ฉะนั้น จุดสำคัญจึงอยู่ที่ตอนนี้ คือตอนที่ว่าจะไปสัมผัสกับสภาพนั้น ด้วยท่าทีอย่างไร ซึ่งเริ่มต้นด้วยการมอง ว่ามองด้วยทัศนคติแบบไหน ซึ่งคนที่เป็นผู้นำจะสร้างทัศนคตินี้ขึ้น โดยพูดให้มองถูกแง่ถูกมุม

ที่ว่านี้หมายความว่า เรื่องเดียวกันจะมองเป็นน่าดูถูกเหยียดหยาม น่ารังเกียจก็ได้ จะมองเป็นน่าสงสาร อยากช่วยเหลือก็ได้ เหมือนที่เคยยกตัวอย่างบ่อยๆ อย่างลูกไปกับคุณพ่อคุณแม่ นั่งรถผ่านไปในชนบท หรือไปถิ่นไหนก็แล้วแต่ ในที่ที่ยากจนข้นแค้น

พอเรามองเห็นเด็กแต่งตัวซอมซ่อ สกปรก ถ้าพ่อแม่พูดว่า “ลูก! อย่าไปมอง เด็กพวกนี้มันสกปรก” อะโรอย่างนี้ เด็กก็เกิดทัศนคติดูถูกเหยียดหยาม รังเกียจ แต่ถ้าพ่อแม่พูดว่า “ลูกดูซิ คนที่เขายากจนข้นแค้น มีเยอะนะ เขาไม่มีโอกาส เขาจึงลำบาก เรามีโอกาสดีกว่า เราต้องช่วยเหลือเขา” พอพูดอย่างนี้ทัศนคติก็ไปอีกอย่างหนึ่ง

ในสถานการณ์เดียวกัน เมื่อเด็กไปเจอ ถ้าเราไม่มีการพูดนำ บางทีเด็กมองแล้วนึกในแง่มุมที่ผิดกลับเกิดทัศนคติที่ผิด เลยเข้าไปในทางความคิดที่ไม่ดี อย่างที่เรียกเป็นศัพท์ว่า อโยนิโสมนสิการ ถ้าไม่มีโยนิโสมนสิการ ความคิดเดินทางผิดก็ไปอีกทิศหนึ่งเลย

พล.ต.ท. วงกต มณีรินทร์: ตรงนี้ต้องเป็นหลักในการสอน

พระธรรมปิฎก: เรียกว่าต้องระวัง ให้ตั้งแ่งมองที่ลูก แ่งมองตอนต้น สำคัญมาก บางทีเรารู้อยู่แล้วว่าจะให้เขาเจอกับอะไร และจะให้ได้ประโยชน์อะไร เมื่อเราต้องการให้เขาเจอและได้อะไร เราก็เตรียมเบิกทางความคิดไว้ก่อน โดยชี้ช่องให้เขามองอย่างนี้ๆ ถ้ากระตุ้นให้เกิดจุดเริ่มความคิดถูกต้อง ก็เป็น *รุ่งอรุณแห่งปัญญา* ที่จะพัฒนาชีวิตให้งอกงามต่อไป

ติดอาวุธทางปัญญา กล้าในทางสร้างสรรค์

การชี้ช่องความคิดอย่างนี้ เป็นคนละอย่างกับการชี้นำความคิดไปทางเดียว และไม่ใช่เป็นเผด็จการทางความคิด แต่เป็นการกระตุ้นให้เกิดการคิด และทำให้เกิดท่าทีที่ถูกต้อง และเป็นการเปิดช่องทางให้แก่ความคิดของเด็ก

เด็กจำนวนมาก ถ้าให้ไปดูไปเห็น เช่นไปทัศนจร แกได้แค่ดูเห็นเฉยๆ ไม่เกิดความคิดเลยก็มี บางคนก็คิดอยู่แต่ที่ตาเห็นหูได้ยิน วนเวียนตันอยู่เท่านั้นไม่ไปไหน ไม่เกิดความคิดอะไรเลย บางทีก็มองอยู่แค่ว่าสวยงามใหญ่โตโอ้อ่าหรือไม่ ตื่นเต้นชอบใจไม่ชอบใจ แล้วก็จบ ไม่ได้อะไร บางทีแถมนึกว่าตัวโก้ได้ไปดูสิ่งที่คนอื่นไม่มีโอกาสได้ดู

ทีนี้ถ้ามีครูหรือใครชี้ช่องความคิดให้ เขามีทางให้ความคิดเดินแล้ว เขาอาจไปได้ไกล เราไม่ได้กะเกณฑ์ให้เขาคิดตามไป แต่พอเขาได้ช่องทางความคิดเดินแล้ว เขาอาจคิดได้ในสิ่งใหม่ๆ ที่คนกระตุ้นก็นึกไม่ถึง นี่ก็เหมือนที่พูดว่าเป็นการจุดประกายความคิดขึ้น

รวมความว่า การปลุกจิตกระตุ้นความคิดนั้น มีลักษณะ ๒ อย่าง คือ

- ๑) เราปลุกหรือกระตุ้นให้คิด โดยเปิดช่องหรือแถมองให้เขาเข้าสู่ทางที่ถูกต้อง แล้วเขาก็เกิดความคิดต่อไปเอง
- ๒) เสนอแ่งคิดมุมมองหลายอย่างให้เขาใช้ความคิดพิจารณาเลือกได้เอง ว่าเรื่องนี้จะมองอย่างนี้ก็ได้ อย่างนั้นๆ ก็ได้ แ่งนี้ มีจุดอ่อนจุดแข็ง แ่งดี แ่งเสีย เป็นต้นอย่างไร ทำให้เขาฝึกความคิด หรือลับอาวุธแห่งปัญญาไปเรื่อยๆ

ร.ม.ศ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: เป็นหลักการสอนที่ใช้ได้กับเด็กวัยรุ่นในโรงเรียน

พระธรรมปิฎก: เรื่องของวัยรุ่นนั้นสำคัญมาก จุดสำคัญอยู่ที่พุดนำไปให้เกิดแ่งมองที่ถูก พอพุดถูกแ่งมุม เขาตั้งจิตพาความคิดไปอีกแบบเลย เช่นพุดให้เห็นว่าเราต้องช่วยกันนะ คนยากจนลำบาก และให้เห็นภูมิหลังเหตุปัจจัยที่ทำให้เขาเดือดร้อน มีความทุกข์ พอทัศนคติเกิดขึ้นในทางที่ดีงาม เมตตากรรมาเกิด ก็สบายใจได้ เป็นการคิดแบบเร้ากุศล ซึ่งโดยมากอยู่ที่กัลยาณมิตรช่วยปลุกให้

ร.ม.ศ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: ตรงกับที่จะมาราบเรียนถามท่านเจ้าคุณว่าจะเอาชนะอุปสรรคเหล่านี้ได้อย่างไร เพราะว่าในสังคม มีสิ่งแวดล้อมรุมเร้าเข้ามามาก เด็กวัยรุ่นเดี๋ยวนี้ติดค่านิยมที่จะใช้ของแพงๆ ต้องมีโทรศัพท์มือถือ ดิดวัตถุ ชอบแต่ความสนุก ความสบาย แล้วก็ยิ่งอยากผจญภัย อยากจะลอง

พระธรรมปิฎก: ที่เป็นอย่างนี้ ปัจจัยส่วนหนึ่งเป็นเพราะเราไม่ค่อยมีการพุดแนะแนวทาง ให้แ่งคิด หรือแ่งมุมในการคิด เริ่มตั้งแต่ว่า จะให้เขา มองหรือตั้งทำที่ต่อสิ่งเหล่านั้นอย่างไร เราไม่ค่อยพุด สื่อทุกวันนี้ก็จะเน้น

ในเรื่องโฆษณามาก แล้วก็เร้าใจปลุกใจ ช่วยวนใจเด็กในทางที่จะเสพ
บริโภคมากขึ้นอย่างเดียว

ร.ม.ศ. ดร.สิทธิกร มณีรินทร์: นั่นสิคะ ถึงลำบาก เพราะว่าเราต้องสู้กับ
สิ่งแวดล้อม

พระธรรมปิฎก: เป็นการต่อสู้กันโดยไม่มีอาวุธทางความคิด การศึกษาไม่
ช่วยคิดอาวุธทางปัญญาให้เด็ก เขาก็เลยถูกล้อมพาไปในทางที่ต่ำ
เสียเยอะ แต่เราจะไปขอมไม่ได้ เราต้องสู้ จึงต้องมีทั้งความเข้มแข็งและคิด
อาวุธทางปัญญาที่ว่ำนั่น แล้วเราก็ต้องคอยสังเกตดูว่า แนวทางของสังคม
อย่างพวกสื่อต่างๆ เสนออะไรๆ มา เป็นแบบไหน เราก็จับเอามาให้เขาสับ
สับกับอาวุธทางปัญญานั้น เราจะต้องเน้นแน่นี่

เด็กวัยรุ่นถ้ามารวมทางดี ก็เข้มแข็ง เพราะฉะนั้น จะต้องช่วยกันปลุกเร้า
ในทางที่ดี แต่ขณะนี้สังคมปลุกเร้าในทางที่ร้ายเสียมาก

เรื่องเด็กที่ว่าอยากผจญภัย อยากลองนั่น ก็ขอให้มาจากความกล้า
หาญจริงๆ เอะ จะไม่ว่าเลย ก็รู้กันอยู่ว่าคนไทยชอบเอาอย่างฝรั่ง แล้วฝรั่ง
ก็ชอบผจญภัย ถ้าชอบผจญภัยและเอาอย่างฝรั่งจริง ก็ต้องผจญภัยจากความ
กล้าหาญแบบสร้างสรรค์ ชนิดมีจุดหมายที่จะทำให้เพื่อนร่วมชาติได้ร่วม
ภูมิใจด้วย

นักผจญภัยที่ฝรั่งยกย่องเช่น ชาร์ลส์ เอ. ลินด์เบิร์ก (Charles A.
Lindbergh) ที่เป็นบุคคลแรกของโลกซึ่งได้ขับเครื่องบินเดี่ยวรวดเดียว ๓๓
ชั่วโมงครึ่ง (เครื่องบินเครื่องยนต์เดียว) ข้ามมหาสมุทรแอตแลนติก จาก
นิวยอร์ก ไปปารีส ตั้งแต่ปี ๒๔๗๐/1927 เมื่อเครื่องบินเพิ่งเกิดมีไม่นาน
ครานั้น กระหึ่มไปทั่วโลก และทำให้การบินก้าวหน้าอีกขั้นใหญ่

ต่อจากนั้นอีกเพียง ๕ ปี คือ พ.ศ. ๒๔๗๕/1932 แอมิเลีย แอร์ฮาร์ท (Amelia Earhart) ผู้หญิงอเมริกัน ก็ได้เป็นสตรีคนแรกของโลกที่บินเดี่ยวรวดเดียวข้ามมหาสมุทรแอตแลนติก จากนิวยอร์กแลนด์ไปลงที่ไอร์แลนด์ แอร์ฮาร์ทขับเครื่องบินมาถึงแม่แต่เมืองไทย (เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ = ค.ศ. 1937)

ที่ฝรั่งเศสขณะนั้น เขาภูมิใจในการริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ๆ ที่ทำได้ยาก ถ้าจะเอาอย่างเขาก็ควรตามให้ถูก ถ้ากล้าในทางร้าย หรือผจญภัยไร้จุดหมาย จะน่าอายเสียมากกว่า

ถ้ามีความสุขจริงแท้ ก็เป็นแสงเงินแสงทองแห่งธรรม

อีกอย่างหนึ่งคือเรื่องความสุข เราไม่ช่วยให้เด็กพัฒนาความสุขเลย แต่เราปล่อยให้คนของเรา โดยเฉพาะเด็ก ถอยร่นลงไปสู่ความสุขแบบพึ่งพาเสียมาก จนเขาไม่สามารถมีความสุขของตนเอง แต่กลายเป็นคนที่สุขได้ยาก และต้องพึ่งพาการเสพบริโภคแทบจะโดยสิ้นเชิง ไม่พัฒนาขึ้นไปสู่การมีความสุขจากการกระทำ หรือความสุขจากการสร้างสรรค์ รวมทั้งความสุขจากการทำงาน

ความสุขจากการทำสิ่งที่ดีคือจุดเริ่ม ปัญหาเกิดจากการที่เราไม่มองจริยธรรมในแง่ความสุข ในพระพุทธศาสนาเน้นมากกว่า จริยธรรมต้องมากับความสุข ธรรมะข้อสำคัญที่แสดงถึงความก้าวหน้าทางจริยธรรม คือ ปราโมทย์ ปิติ ปัสสัทธิ สุข และสมาธิ

โดยเฉพาะปราโมทย์ และปิติ ท่านเน้นมาก ท่านสอนให้มีปราโมทย์เป็นสภาพจิตปกติ คนไหนมีปราโมทย์มาก พระพุทธเจ้าตรัสว่าใกล้นิพพาน อย่างพุทธพจน์ว่า ตโต ปาโมชฺชพหุ โล ทุกฺขสฺสนฺตํ กริสฺสตี ผู้มาก

ด้วยปราโมทย์ จะทำทุกข์ให้สิ้นไป หมายความว่า เราจะต้องทำปราโมทย์ ให้เป็นสภาพจิตปกติของเรา

ปราโมทย์ ก็คือความเบิกบาน ความร่าเริง จิตใจร่าเริงเบิกบานอยู่เสมอ แล้วก็ให้ปราโมทย์นั้นมากับปีติ คือความอímเอิบ ปลาบปลื้มใจ เช่น ได้ทำอะไรดีก็ปลื้มใจ ได้ทำอะไรช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ก็ปลื้มใจ ได้ช่วยเหลือบริการคน ก็ปลื้มใจ ได้ความสุขจากการทำดี เรียกว่ามีธรรมปีติ

คนที่มปีติกับปราโมทย์มาคู่กัน และมีปีติมีปราโมทย์อยู่เสมอ ก็อยู่กับความดีได้ ความดีไม่เป็นเรื่องฝืนใจ แต่ถ้าให้ความดีเป็นเรื่องฝืนใจ จริยธรรมเป็นเรื่องฝืนใจ ก็แย่ คนก็ท้อง่าย เดียวก็หมดแรง ต้องให้ปราโมทย์และปีติมา แล้วทำดีได้ปราโมทย์และปีติ กำลังที่จะทำความดีก็เกิด

เวลานี้เราไปมองจริยธรรมตามอย่างที่ต้องเรียกว่าเป็นแบบตะวันตก คือเป็นเรื่องฝืนใจ ถูกบังคับจากข้างนอก เช่นจากกฎเกณฑ์ของสังคม และมองความสุขที่เกิดจากการเสพ ต้องได้บริโภคนิจจะสุข ทีนี้ถ้าตรงข้าม คือต้องทำ ก็ทุกข์

การเสพบริโภค คือการได้รับการบำรุงบำเรอ เป็นฝ่ายรับแล้วจึงจะสุข แต่ถ้าต้องทำแล้วกลายเป็นทุกข์ไปเลย ทีนี้ ในการฝึกคนที่ถูกต้อง เมื่อทำอะไรที่ดั่งงาม คนจะมีความสุข เพราะฉะนั้นทางพระท่านจึงเน้นเรื่องให้มีความสุขจากการทำสิ่งที่ดั่งงาม

เมื่อไรคนเริ่มมีความสุขจากการทำสิ่งที่ดี เขาจะเข้าสู่ทางแห่งความก้าวหน้าในธรรม หรือในจริยธรรม หรือในชีวิตที่ดี หรือจะเรียกอย่างไรก็ได้แล้วแต่ ก็คือไปได้ เขาไปได้แน่นอน ธรรมข้อนี้ก็คือ **ฉันทะ**นั่นเอง

คนมีฉันทะก็คืออยากจะทำสิ่งที่ดี เช่น เห็นพื้นบ้านสกปรกก็อยากจะทำให้มันสะอาด ไปเห็นอะไรต่ออะไรที่ไม่เรียบร้อยก็อยากทำให้เรียบร้อยให้ดี ตัวนี้ท่านเรียกว่าฉันทะ คือมันไม่เกี่ยวกับผลประโยชน์ และไม่เกี่ยวกับตัวตน

ถ้าเราไปเจออะไรแล้วอยากได้เพื่อตัว มันก็เป็น *ตัณหา* แต่ถ้าไปเห็นแล้วอยากทำให้มันดี คือดีของมันอย่างว่ามันควรจะดี และเราอยากทำให้มันดี อย่างนี้เรียกว่า *ฉันทะ*

เคยเปรียบเทียบบ่อยๆ เหมือนอย่างเราเห็นกระรอก คนหนึ่งเห็นกระรอกแล้วดีใจชอบใจเพราะอยากได้กระรอกเอามาลงหม้อแกง เพื่อตัวจะได้กิน อย่างนี้เรียกว่า *ตัณหา* แต่ถ้าเห็นกระรอกแล้วใจชื่นชมว่า แหมมันน่ารัก มันทำให้ป่านี่รื่นรมย์ สวยงาม อยากให้มันแข็งแรง อยากให้มันรูปร่างน่ารักต่อไปเรื่อยๆ อย่างนี้เรียกว่า *ฉันทะ* แล้วก็จะมีเมตตา-กรุณาไปด้วย คือ ฉันทะนี่เป็นที่มาของเมตตา-กรุณา

ฉันทะเป็นตัวเริ่มต้นของความดี ท่านเรียกว่าเป็นรุ่งอรุณของความดีทั้งหลาย

แม้แต่เมตตา-กรุณาก็เกิดจากฉันทะ เช่นเราไปเจอคนที่ร่างกายไม่ดีพิการหรืออ่อนแอ กะปลกกะปลื้อย มีโรคภัยมาก เราอยากอยากให้เขาแข็งแรง อยากให้เขาหน้าตาสดสวยงดงาม อย่างนี้เรียกว่ามีฉันทะ เพราะเราอยากให้เขาดี

เราเจออะไรไม่ดี เราอยากให้มันดี พอเจอคนที่ไม่พร้อมไม่บริบูรณ์ ขาดตกบกพร่อง เราอยากให้ดี ก็เกิดเป็นเมตตา-กรุณา เพราะ

ฉะนั้น เมตตา-กรุณาที่เกิดจากฉันทะนั้นแหละ ฉันทะก็เลยเป็นคุณธรรม
พื้นฐานที่ใช้ได้กับทุกอย่าง

เจอวัตถุ เจออะไรต่ออะไรอยากให้มีมันดี อยากให้มีมันเรียบร้อย อยาก
ให้มีมันงดงาม อยากให้มีมันดียิ่งขึ้น เจอคนก็อยากให้เขามีความสุข อยากให้
เขาอยู่ดี อยากให้เขาแข็งแรง เด็กเจอลูกสุนัขหิว อยากให้มีมันได้กินอาหาร
เด็กเห็นต้นไม้เหี่ยว อยากให้มีมันได้น้ำ และพอได้ช่วยได้ทำอย่างนั้น ตัวเด็ก
เองก็มีความสุข นี่คือความสุขจากฉันทะ คือสุขจากการทำสิ่งที่ดีงาม

ฉันทะตัวนี้ทำให้เริ่มต้นอะไรต่ออะไรไปในทางที่ดี เพราะฉะนั้น
พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า ถ้าฉันทะเกิดขึ้น นี่คือแสงเงินแสงทองมาแล้ว
ร.ม.ศ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: นำไปใช้ได้กับนักเรียนนายร้อยตำรวจ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนอาชีวะ

คนยิ่งสุขได้ยาก สังคมก็ยิ่งเสื่อมจากจริยธรรม

คนยังมีสุขแบบพึ่งพา สังคมก็ยิ่งเพิ่มปัญหาจริยธรรม

พระธรรมปิฎก: ถ้าปลุกฉันทะได้ ความสุขของเขาจะพึ่งสิ่งเสพน้อยลง
เดี๋ยวนี้เราไปทำให้คนพัฒนาเฉพาะด้านความสามารถที่จะไปหาสิ่งเสพ
บริโภคมาบำเรอความสุข จนกลายเป็นความสุขแบบพึ่งพาสิ่งเสพบริโภค
ร.ม.ศ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: เกรงว่าจะไม่มีวันสิ้นสุด เดี่ยวโทรศัพท์มือถือ
ถือรุ่นใหม่ออกมา

พระธรรมปิฎก: นี่แหละ เราให้คนด้านเดียว เอาแต่ความสามารถหาสิ่ง
เสพมาทำให้สุข แต่เราไม่พัฒนาความสามารถที่จะมีความสุข เรื่องนี้ต้องย้ำ

บ่อยๆ ว่า สมัยนี้พัฒนากันแต่ความสามารถหาสิ่งบำเรอความสุข แต่ไม่พัฒนาความสามารถที่จะมีความสุข

ถ้าความสามารถที่จะมีความสุขมันเกิดขึ้นในตัวแล้ว เราจะพึงพาวัตถุน้อยลง และเราจะมีความสุขง่ายขึ้น แต่ในทางตรงข้าม กลายเป็นว่าคนเดี๋ยวนี้ขาดสิ่งภายนอกไม่ได้ ขาดวัตถุไม่ได้ ถ้าขาดแล้วเป็นทุกข์ ไม่มีความสุข ความสุขยิ่งต้องพึงพามากขึ้น เลยกลายเป็นคนที่พึงพาความสุขภายนอก และเป็นสุขได้ยาก พร้อมกับเป็นทุกข์ง่ายขึ้นด้วย

ในการพัฒนาคน เราต้องให้เขามีความสามารถที่จะมีความสุขด้วยตนเองมากขึ้น ให้เขามีความสุขง่ายขึ้น และเป็นทุกข์ได้ยาก

ยิ่งกว่านั้น เมื่อเราพึงพาวัตถุน้อยลง เราก็สามารถทำเพื่อผู้อื่นมากขึ้น แล้วความสุขก็จะพัฒนาไปเป็นขั้นๆ

เรื่องการพัฒนาความสุขนี้เราไม่ได้เน้นกันเลย คือความสุขนี้พัฒนาได้หลายขั้น ต่อจากสุขเมื่อได้เสพ เมื่อคนพัฒนาขึ้นไป เขาก็มีความสุขจากการทำสิ่งที่ดีงาม หรือการกระทำที่ให้เกิดการสร้างสรรค์ เมื่อทำก็มีความสุข ทำสำเร็จแล้วก็มีความสุข

อีกด้านหนึ่ง ก็มีความสุขที่เกิดจากการได้เห็นคนอื่นเป็นสุข เช่น พ่อแม่มีเมตตารักลูก อยากให้ลูกเป็นสุข เมื่อทำอะไรให้ลูกเป็นสุขได้ ตัวเองก็มีความสุข ถ้าครูอยากให้เด็กนักเรียนมีความสุข ถ้าเด็กอยากให้เพื่อนๆ มีความสุข เขาก็ต้องหาทางทำให้นักเรียนหรือให้เพื่อนนั้นมีความสุข และเมื่อเห็นคนนั้นๆ มีความสุข เราก็สุขด้วย ความสุขตัวนี้สำคัญมาก จะทำให้สังคมนี้นี้ก็มีเมตตาความอยากให้คนอื่นเป็นสุข

เมตตานี้บางทีเราก็เปล่งง่าย ๆ ว่า ความปรารถนาดี แต่ความปรารถนาดีคืออะไร ก็คืออยากให้เขาเป็นสุข ซึ่งทำให้หาทางทำให้เขาเป็นสุข พอทำให้เขาเป็นสุขได้เราก็พลอยสุขด้วย พุทธอีกท่านหนึ่งว่า การที่มีความสุขต่อเมื่อเห็นคนอื่นเป็นสุข พอเห็นคนอื่นเป็นสุขเราก็มีความสุข

คุณธรรมข้อนี้จะช่วยสังคม เพราะเป็นความสุขแบบร่วมกัน ไม่ใช่เป็นความสุขแบบแย่งกัน

เดี๋ยวนี้คนมุ่งหาแต่ความสุขแบบแย่งกัน และความสุขแบบพึ่งพา คือฉันต้องได้ฉันจึงจะมีความสุข เขาจะอดเขาจะทุกข์ก็ช่างเขา ซึ่งก็คือความสุขแบบพึ่งพาสีงเสพบริโภค ต้องหาให้ได้มากที่สุด ต้องแย่งคนอื่น ฉันได้แกก็อด ฉันสุขแกก็ทุกข์ เป็นความสุขจากการเอาทุกข์ไปใส่คนอื่น

ทีนี้ พอเรามีเมตตา เราอยากให้สิ่งทั้งหลายดี อยากให้คนหน้าตาดี อยากให้เขาแข็งแรง อยากหาทางทำให้เขาเป็นสุข ตอนนี้อย่างความสุขของเราจะร่วมกับเขา เขาสุขเมื่อไรเราก็สุขด้วยเมื่อนั้น

เวลานี้เราไม่เน้น หรือแม้กระทั่งไม่มองกันเลยในเรื่องการพัฒนาความสุข จริยธรรมในแง่หนึ่ง ก็คือการพัฒนาความสุขนั่นเอง คือไม่ติดอยู่แค่ความสุขจากการเสพบริโภค ถ้าคนไม่พัฒนาความสุขขั้นสูงขึ้นไป จริยธรรมก็มาได้ยาก เพราะความสุขจากการเสพบริโภคต้องแย่งชิงกัน ยิ่งเราพึ่งพาสีงเสพบริโภคมากขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งแย่งชิงมากเท่านั้น แล้วสังคมก็ยิ่งเบียดเบียนกันมาก สังคมแบบนี้ก็ต้องวุ่นวายแน่นอน

ถ้าเราอยากให้คนมีศีลธรรม มีจริยธรรม เราก็ต้องให้เขาพัฒนาในด้านความสุข ให้เขารู้จักความสุขอย่างใหม่ เช่น รู้จักมีความสุขจากการค้นคว้าหาความรู้ รู้จักมีความสุขจากการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม รู้จักมีความสุข

จากการทำให้ผู้อื่นเป็นสุข รู้จักเป็นสุขจากการอยู่กับธรรมชาติที่งดงามน่ารื่นรมย์

ความสุขเหล่านี้มันมีเป็นพื้นๆ อยู่แล้ว แต่เราไม่พัฒนามัน ไม่ช่วยส่งเสริมมัน กลับเอาความสุขที่เกิดจากการพึ่งพาสิ่งเสพบริโภคไปกลบมัน กระตุ้นยั่วแต่ในเรื่องการเสพบริโภค จนคนแทบมองไม่เห็นทางอื่นที่จะมีความสุข คนก็เลยแสวงหาความสุขจากสิ่งเสพบริโภคยิ่งขึ้น โดยพร้อมกันนั้นก็ยิ่งทำลายความสุขที่ดั้งเดิมเหล่านี้ให้หมดไปๆ ขณะที่ตัวคนเองก็ยิ่งเร่าร้อน ตกไปเป็นทาสของวัตถุมากขึ้นๆ และหันมาเบียดเบียนคนด้วยกันหนักหนายิ่งขึ้น

อารยธรรมจะสิ้นความหมาย ถ้าความสุขพื้นฐานทั้งสามถูกทำลาย

เบื้องต้นควรทราบว่า ความสุขพื้นฐานของมนุษย์ มี ๓ อย่าง ซึ่งมากับตัวมนุษย์โดยธรรมชาติ เมื่อมนุษย์เกิดมา เมื่อเขายังไม่มีอะไร เขามีศักยภาพแห่งความสุขพื้นฐาน ๓ อย่าง

๑. **ความสุขกับธรรมชาติ** ชีวิตของมนุษย์เป็นธรรมชาติ เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ อยู่ท่ามกลางธรรมชาติ และเป็นไปตามกฎธรรมชาติ ความสุขพื้นฐานที่สุดของมนุษย์ก็คือ ความสุขกับธรรมชาติแวดล้อม เราเห็นต้นไม้เขียว ร่มรื่น ดอกใบสะพรั่ง สมบูรณ์ เห็นน้ำใส มีลมเย็นพัดมา ท้องฟ้าแจ่มใส ก็มีความสุขใช่ไหม นี่ก็คือความสุขพื้นฐานอย่างหนึ่งที่หนึ่ง ซึ่งมาเองจากธรรมชาติ

๒. ความสุขทางสังคม ชีวิตของเราอยู่กับมนุษย์ด้วยกัน เรามีความสุขกับเพื่อนมนุษย์ เริ่มตั้งแต่ในครอบครัว เด็กเกิดมาเจอพ่อแม่ที่มีเมตตารักเขา เขาก็มีความสุข จากนั้นก็มีความรักพี่รักน้อง ถ้าพัฒนาถูกต้อง ความรักนี้ก็ขยายกว้างต่อๆ ไปในสังคม และในโลก ความสุขทางสังคมต้องเริ่มจากครอบครัว เมื่ออยู่ในครอบครัวมีความรักมีความอบอุ่น ก็มีความสุขจากการได้ช่วยเหลือเกื้อกูลทำอะไรให้แกกัน

เมตตานี้ปลูกฝังจากครอบครัว จุดเริ่มคือพ่อแม่รักลูก อยากให้ลูกเป็นสุข แล้วหาทางให้ลูกเป็นสุข ทำให้ลูกพัฒนาจิตใจที่ดี มีความซาบซึ้งในพระคุณของพ่อแม่ และรู้จักมีเมตตาต่อคนอื่น โดยขยายไปที่พี่น้อง แล้วก็ขยายความรักพี่น้องไปสู่เพื่อนมนุษย์

วัฒนธรรมไทยเราให้เรียกคนอื่นเป็นพี่ น้อง ลุง ป้า น้า อา หมา นี้อุบัติความรักหรือเมตตาที่ขยายออกไป ให้มองคนเป็นพี่ เป็นน้อง เป็นญาติเป็นมิตรไปหมด การได้สังสรรค์พูดจากันด้วยน้ำใจรัก นี้เรียกว่า ความสุขทางสังคม หรือความสุขจากน้ำใจไมตรี เป็นความสุขพื้นฐานอย่างที่สองของมนุษย์

๓. ความสุขจากกิจกรรมของชีวิต คนเราไม่อยู่เฉย ต้องเคลื่อนไหว ต้องทำโน่นทำนี่ และเป็นธรรมดาว่า คนเราปกติย่อมทำสิ่งที่พอใจ นี่ก็ทำด้วยฉันทะ อยากทำโน่นทำนี่ เพราะอยากให้มันดีอย่างที่ต้องการ เมื่อได้ทำ เวลาทำก็สุข เมื่อทำให้มันสำเร็จขึ้นมา ก็มีความสุข

คนจะต้องมีความสุข ๓ อย่างนี้ เป็นพื้นฐานประจำชีวิต ต่อจากนั้น เมื่อเราไปหาความสุขจากสิ่งเสพบริโภค ก็เป็นสุขเสริมซ้อนขึ้นมา แต่ถ้าไม่ระวัง การหาความสุขจากสิ่งเสพบริโภคนั้นจะทำให้เรากลับมาทำลายความสุข ๓ อย่าง ที่เป็นพื้นฐานของชีวิตให้เสียไป ทางที่มันจะเป็นโทษก็คือ

๑. ความสุขจากการเสพบริโภคนั้น ต้องหาเอามาให้ตัวเสพ มันจึงทำให้เราแย่งชิงกัน ทำให้เพื่อนมนุษย์หวาดระแวงกัน มีความหวงแหนกีดกัน จนทำให้ไม่มีความสุขในการอยู่ร่วมกัน คิดแต่ระแวงว่า เขาจะเอาหรือเปล่า จะมาแย่งหรือเปล่า จนกระทั่งว่าเมื่อเห็นแก่การเสพบริโภคกันมากเข้า พอเห็นเพื่อนมนุษย์ก็ไม่มีความสุขเสียแล้ว เพราะมีแต่กลัวหรือขยาดหวาดระแวง

๒. ความสุขจากธรรมชาติเสื่อมเสียไป เพราะจิตใจมัวหมกมุ่นกับการหาผลประโยชน์ และการหาทางแย่งชิงกัน ทั้งที่อยู่ท่ามกลางธรรมชาติแต่ใจไม่อยู่ เพราะใจไปห่วงกังวล หวาดระแวง คิดเรื่องจะได้หรือไม่ได้ ก็เลยไม่ได้รับรสความสุขจากธรรมชาติแวดล้อมที่งดงาม ตัวอยู่ใจไม่อยู่ ห้วนกลัวบ้าง กังวลบ้าง อะไรบ้าง ขุ่นมัว ไม่โล่ง ไม่โปร่ง ไม่สบาย

๓. กิจกรรมต่างๆ ของชีวิต แทนที่จะทำให้มีความสุข กลับทำด้วยความเบื่อหน่ายเป็นทุกข์ พอเรื่องหาผลประโยชน์เข้ามา คราวนี้เราไม่ได้ทำกิจกรรมนั้นๆ ด้วยใจรักแล้ว แต่ทำเพราะเป็นเงื่อนไขที่จะให้ได้ผลประโยชน์ เช่น สมัยนี้คนจำนวนมากต้องทำงานหาเงินโดยใจไม่ได้รักงานที่ทำนั้น แต่จำใจว่าถ้าเราไม่ทำเราจะไม่ได้เงิน การทำงานก็เลยกลายเป็น

เงื่อนไข เขาทำเพราะเป็นเงื่อนไข เมื่อทำเพื่อผลตามเงื่อนไขมันก็ไม่มีความสุข เพราะผิดธรรมชาติที่ว่าคนต้องรักสิ่งที่จะทำ คือเขาอยากทำเขาจึงทำ
เวลานี้ความสุขพื้นฐานของมนุษย์ตามธรรมชาติเดิมสามอย่างนี้แทบจะหมดไป

คนฉลาดหรือคนดีมีปัญหา ไม่ว่าจะหาความสุขเพิ่มเติมอย่างไร ก็ไม่ยอมทำลายหรือทำให้เสียหายต่อความสุขที่เป็นทุนเดิมทั้ง ๓ ประการนี้

ให้เศรษฐกิจเป็นปัจจัย

ให้ 'สบาย' เป็นฐานของการพัฒนา

พล.ต.ท.วงศ มณีรินทร์: ผมเคยคุยกับเพื่อนที่เป็นผู้ใหญ่หลายคนที่เป็นนักเศรษฐศาสตร์นะครับ ผมเห็นด้วยกับท่านตรงที่ว่าความสุขพื้นฐานทางด้านธรรมชาติและทางด้านสังคมหรือการทำงาน มันมีอยู่หลายอย่างซึ่งเราสามารถจัดหาให้ โดยไม่ต้องให้ไปดิ้นรนผ่านตัวเงิน อย่างเช่น การมีที่อยู่อาศัยที่ร่มรื่น มีบ้านพอสมควรกับอัตรภาพ เกิดมาก็มีความสุข ดีกว่าเกิดมาแล้วไม่มีบ้าน หรือบ้านชำรุดทรุดโทรม ข้างล่างต้องเลี้ยงวัวเลี้ยงควาย ลูกเกิดมาต้องดมกลิ่นควาย เหมือนบางที่

พื้นฐานอย่างนี้ ที่จริงรัฐควรจะจัดหาให้ โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการที่นำไปต่อสู้อัตนเพื่อหาเงิน ซึ่งบางคนหาเงินไม่เป็น บางคนยากที่จะหาเงินแม้กระทั่งเดือนละ ๕,๐๐๐ บาท แต่เขามีจิตใจที่ดี บางคนเกิดมาในสภาพแวดล้อมที่ดี ตรงนี้เป็นความขัดแย้งกันอยู่พอสมควร ระหว่างการหาเงินในทางโลกมาเพื่อจะเจือจุนตัวเอง กับความมีปิติหรือมีปราโมทย์ในจิตใจ เป็นความสุขที่เราสะสมมาที่เป็นพื้นฐานจริง ตรงนี้ขัดกันอยู่

ผมก็บอกหลายๆ คนบอกว่า ผมเองมองคุณสังคมบางสังคม เช่น เวียดนาม ปัจจุบันนี้ ระบบคอมมิวนิสต์หรือว่าระบบสังคมนิยมทั่วไป พยายามจะจัดหาพื้นฐานตรงนี้ให้ สวนสาธารณะที่สวยงาม ธรรมชาติร่มรื่น รัฐจัดหาให้ บ้านที่พออยู่ได้ ถ้าไม่มีบ้านก็เป็นทุกข์ ลูกออกมาก็เป็นทุกข์ ไปถึงสี่เบื้องต้นของครอบครัว รัฐก็จัดหาให้

ผมเปรียบเทียบกับสังคมไทยบอกว่า รัฐทำอย่างนี้ได้ไหม อย่างสังคมยากจนจริงๆ ในบางที่ไม่ต้องให้ไปช่วยเหลือผ่านตัวเงิน ไม่ต้องไปเสริมอาชีพให้ ไม่ต้องไปทำอาชีพเพื่อที่จะกลับมาปลูกบ้าน ก็ปลูกให้เสียเลย จะขัดใหม่ในระบบ

เรื่องเม็ดเงิน เรื่องระบบกลไกทางเศรษฐกิจ เรื่องนี้ก็ยังมีความเห็นแตกแยกกันอยู่ เช่น บอกว่าให้ทำอะไรก็ไม่พอ ถ้าคิดในเชิงเศรษฐศาสตร์อาจจะให้ได้ โดยไม่ทำให้เสียหายในเรื่องเม็ดเงิน แต่ให้แล้วดูเหมือนว่าจะต้องการไม่มีที่สิ้นสุด คือต้องการบ้าน พอมีบ้านเสร็จแล้ว ก็ต้องการใหญ่ขึ้น

พระธรรมปิฎก: อันนั้นก็จริงในแง่หนึ่ง เราจึงต้องให้พร้อมกันสองด้าน คือ ด้านหนึ่งก็ให้วัตถุ อีกด้านหนึ่งก็ให้แนวคิดจิตใจ สร้างทัศนคติ และให้เข้าใจด้วย หมายความว่า ให้ฉันทะเล ที่จะทำงานด้วยใจรักหรือมองเห็นคุณค่า และให้ปัญญา ที่จะรู้เข้าใจว่าชีวิตของเราที่แท้จริงคืออะไร มันจะสุขด้วยอะไร

รชมช.ศธ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: ต้องกลับมาที่เรื่องให้การศึกษา

พระธรรมปิฎก: การศึกษาจะต้องให้เขาเข้าใจว่า ที่จริงเราไม่ต้องเอาความสุขของเราไปพึ่งพาสังเสพบริโภคมากมาย จนกลายเป็นฟุ้งเฟ้อมัวเมา ซึ่งบางที่รัฐก็มองข้ามไป คือแทนที่จะมองความสุข ๓ อย่างที่กล่าวแล้ว ก็

เหมือนไปนึกว่าเขาจะมีความสุขต่อเมื่อมีสิ่งเสพบริโภคเยอะ มีโน่นมีนี่ มีวัตถุสิ่งของที่เป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม อันนั้นเป็นส่วนแถมหรือส่วนเกิน ไม่ว่าจะอย่างไร เราจะต้องรักษาความสุขพื้นฐานไว้

หมายความว่า จะให้มีความสุขอะไรทางวัตถุเพิ่มขึ้นมาก็แล้วแต่ ก็อย่าให้สูญเสียความสุขสามอย่างนี้ สุขสามอย่างนี้ต้องรักษาเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานไว้ก่อน ไม่ใช่จะไปได้ความสุขทางวัตถุเสพบริโภคมาก แต่พร้อมกันนั้นก็กลับสูญเสียความสุขพื้นฐานทั้งสามนี้ไปหมดเลย มันก็ไม่คุ้ม ไม่ได้เรื่องเลย

พล.ต.ท. วงกต มณีรินทร์: แต่วัตถุพื้นฐานก็ต้องมีบ้าง

พระธรรมปิฎก: วัตถุพื้นฐานนั้นจำเป็นทีเดียว ต้องมี อันนี้ก็คือหลักการที่เราถือว่า *เงินทองวัตถุเป็นปัจจัย* แต่ไม่ใช่เป็นจุดหมาย ไม่ใช่มีว่ารอความสุขจากสิ่งเสพบำรุงบำเรอ วัตถุจำเป็นต้องมีเท่าที่เป็นปัจจัย แล้วก็เป็นส่วนเสริม

พล.ต.ท. วงกต มณีรินทร์: ถ้าปัจจัย ๔ เป็นพื้นฐาน ไม่ถือว่าเป็นสิ่งเสพหรือครับ

พระธรรมปิฎก: อย่างที่ว่าแล้ว วัตถุนั้นเป็นสิ่งจำเป็นในขั้นเป็นปัจจัยหรือส่วนซึ่งต้องอาศัย ทางธรรมท่านให้ความสำคัญว่า จะอยู่จะทำอะไร ต้องให้ได้ว่าให้มี “สัพปาเย” แม้แต่พระจะไปทำสมาธิก็ต้องมีสัพปาเย

สัพปาเยก็คือคำเดิมที่เรามาแปลว่า *สบาย* แต่สัพปาเยแปลว่า *เกื้อกูล สิ่งที้อื้อ สิ่งเกื้อหนุนต่อการทำหน้าที่การทำงานตามวัตถุประสงค์*

ภาษาไทยเราเอาศัพท์ของพระมาใช้ แต่ความหมายเคลื่อนคลาด กลายไปในเชิงที่ทำให้ไม่มีการกระทำ ที่จริงศัพท์พระ มีความหมายโยงไปถึงการกระทำ เช่นว่า พระจะไปบำเพ็ญสมาธิ ก็ต้องการสัพปาเย ที่ว่าสัพปาเย

ก็คือสภาพแวดล้อมต่อการทำหน้าที่ของท่าน ซึ่งในกรณีนี้ คือ การบำเพ็ญสมาธิ สภาวะที่เอื้อต่อความเป็นอยู่และทำการนั้นแหละ เรียกว่าสัปบายะ

แต่ของเรา เมื่อแปลสัปบายะว่าสบายแล้ว เราก็มองแบบไม่มีจุดหมาย คล้ายว่าสบายก็คือไม่ต้องทำอะไร แล้วก็จบ แม้แต่จะแปลคำว่าความสุข เราก็มองความสุขในความหมายว่าไม่ต้องทำอะไร ในขณะที่ของท่าน สัปบายะคือเกื้อหนุนการกระทำ หมายความว่า เรามีวัตถุประสงค์ มีสิ่งที่จะทำอยู่แล้ว เราก็คิดว่ามีสภาพต่างๆ ที่เอื้อหรือไม่ เช่นไปบำเพ็ญสมาธิ ก็หาสัปบายะ จะเรียนจะอ่านหนังสือ ก็จัดสถานที่และบรรยากาศให้เอื้อคือสบาย (แต่ไม่ใช่ว่าพอสบายแล้วก็นอนเลย)

เรื่องสัปบายะหรือสบายนี้ ท่านให้จัดหาประมาณ ๗ ประการ เรียกว่า สบายทั้ง ๗ คือ

๑. *อุตุสบาย* หมายความว่า สภาพแวดล้อมเอื้อ เช่น ดิน ฟ้า อากาศ ความหนาว-ร้อน ไม่เกินไป ร้อนจัดก็บำเพ็ญสมาธิไม่ได้ผล หนาวจัดก็ไม่ได้ผล สิ่งแวดล้อม ดิน ฟ้า อากาศ สดชื่น พอดี ดันไม้ร่มรื่น บริเวณสะอาด เรียบร้อย รื่นรมย์

๒. *อาหารสบาย* อาหารการกินไม่ลำบากขัดสน เป็นปุณฺณชนก็ให้ถูก ลิ่นพอสมควร มีเพียงพอ หาไม่ยาก และมีคุณค่าเกื้อกูลต่อสุขภาพร่างกาย บางทีก็เรียกว่า โภชนะสบาย

๓. *เสนาสนะสบาย* ที่อยู่ที่อาศัย สถานที่ พอดี ไม่คับแคบเกินไป สะอาดเรียบร้อย มั่นคงปลอดภัย อยู่ได้ไม่ลำบาก ไม่ใช่ว่าร้อนแฉดเกินไป หรือฝนร่ำต้องคอยระแวงระวังหนีหลบกันอยู่เรื่อย

๔. บุคคลสบาย มีบุคคลที่เอื้อเพื่อเกื้อหนุน มีมิตรต่อกัน ได้คนที่ถูกกับนิสัยของเรา มีกัลยาณมิตร มีคนที่ดีมีสติปัญญาเป็นที่ปรึกษาที่ดีได้ หรืออย่างน้อยพูดคุยปรึกษากันได้ ปรับทุกข์กันได้ อย่างน้อยก็ไม่มีโจรผู้ร้าย ไม่มีคนที่ เป็นภัยอันตรายหรือเบียดเบียนกัน

๕. โจรสบาย มีที่ไปหาอาหาร แสวงหาสิ่งของเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวันไม่ลำบาก เช่นไม่ไกลตลาดเกินไป แต่ก็ไม่พลุกล่นจ้อแจเกินไป

๖. อิริยาบถสบาย คือ ได้บริหารอิริยาบถ มีการเคลื่อนไหวของร่างกาย ได้นั่งนอนยืนเดินอย่างสมดุลและเพียงพอ บริหารร่างกายได้คล่องไม่ติดขัด เอื้อต่อสุขภาพ

๗. สวรรค์สบาย (คำเต็มว่า ธรรมสวนสัพปาเย หรือภัสสสัพปาเย) คือ มีโอกาสได้ยินได้ฟังถ้อยคำ เนื้อความ และเรื่องราวที่ทำให้เกิดปัญญา ความรู้ความเข้าใจในหลักความจริง ความดีงาม ที่เป็นธรรม เป็นวิद्या ตลอดจนการพูดคุยถกเถียงสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ความคิด พูดตามยุคสมัยว่า มีโอกาสเข้าถึงข่าวสารข้อมูลที่สร้างสรรค์ ผดุงจิตใจ จรรโลงปัญญาเอื้อต่อการศึกษาก่อหนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิต

โดยสาระก็ก็ต้องมีสัพปาเย อันได้แก่สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อชีวิตความเป็นอยู่การทำงานกิจกรรม ที่จะหนุนให้เราพัฒนาตัวเองได้ ไม่ว่าจะเป็นบ้าน โรงเรียน สถานศึกษา ที่ทำงาน วัด ก็ต้องจัดให้มีสัพปาเย หรือ “สบาย” ทั้ง ๗ นี้

สบาย ๗ นี้ เหมือนเป็นมาตรฐานที่บอกเราด้วยว่า สิ่งเสพบริโภค และวัตถุทั้งหลายนั้น เราต้องการแค่ไหน จะเอาแค่ไหน

บางทีพูดว่าสบายๆ แต่พูดลอยๆ พร่ำๆ มั่วๆ ไปอย่างนั้นเอง ไม่รู้ว่าสบายที่แท้มีความหมายว่าอย่างไร และไม่เคยคิดว่าสบายของตัวมีแล้วแต่ไหน เป็นสบายที่จะให้อยู่ได้ต่อไปหรือเปล่า

บางคน บางกลุ่ม บางพวก เทียวหาเสพมั่วเมาหมกมุ่นกับการเสพบริโภค บำรุงบำเรอความสุข ใช้จ่ายสิ้นเปลืองมากมาย ทำอวดโก้หรูหราฟู่ฟ่าไป แต่พอดูที่ “สบาย” ทั้ง ๗ นี้ ปรากฏว่าไม่ได้เรื่อง เงินก็ผลาญให้หมดไป ครอบครัวก็ไม่สบาย ชีวิตของตัวก็ตกอบาย

แต่ถ้าปฏิบัติถูกต้อง เมื่อได้สัปปายะแล้ว ด้านวัตถุหรือด้านสิ่งเสพบริโภคก็นับว่าพอแล้ว ที่นี้ก็เอามันเป็นปัจจัยที่จะมุ่งหน้าพัฒนาชีวิตให้ก้าวสูงขึ้นไปสู่ความดีงามและความสุขขั้นที่ประณีตต่อๆ ไปอีก โดยไม่มัวมาลุ่มหลงมัวเมาจมอยู่กับสิ่งเสพบริโภค อย่างนี้เรียกว่า **เศรษฐกิจเป็นปัจจัย**
ร.ม.ศ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: ได้ประโยชน์ทั้งโรงเรียนนายร้อย และกระทรวงศึกษาธิการ

อย่าเอาเลย ความเป็นอิสระเสรี ที่อยู่ภายใต้การครอบงำ

พล.ต.ท. วงกต มณีรินทร์: ผมเคยถามเรื่องโรงเรียนเสี่ยเขอะ เพราะคิดอยู่ในใจผม รอบที่แล้วผมเข้ามาอยู่ ๘ ปี มาสร้างหลักสูตร ขยายองค์กร เตรียมกองวิชาการ แล้วก็ทำห้องเรียน ทำอาคารสถานที่ให้พร้อม แล้วก็เว้นไปประมาณตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ จนถึงตอนนี้ ๗ ปี จึงเข้ามาอีกที

อะไรที่ไม่ค่อยทันสมัยวงการนี้โลก ก็เป็นเรื่องต้องแก้ไขจัดทำ
ร.ม.ศ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: สังคมทั้งภายในภายนอก ๗ ปี เปลี่ยนไปมาก
พระธรรมปิฎก: สภาพตัวคนก็เปลี่ยน

ร.ม.ศ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: ตำรวจก็ต้องไปเผชิญกับสังคมที่เปลี่ยนไป เหล่านี้ด้วย

พระธรรมปิฎก: จะต้องมีการกำลังใจที่จะแก้

พล.ต.ท.วงศ มณีรินทร์: ผมก็อาศัยทางกระทรวงศึกษาธิการช่วยเยอะ ครับ เผอิญช่วงนี้เป็นจังหวะดี ท่านนายกรัฐมนตรีก็เป็นศิษย์เก่าที่นี่ รุ่น เดียวกัน แล้วก็ท่านปลัดทบวงมหาวิทยาลัย ศาสตราจารย์ ดร.วรเดช จันทรศร ก็เป็นศิษย์เก่าที่นี่

ร.ม.ศ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: ท่านรัฐมนตรีประยุทธ์ก็เป็นศิษย์เก่าที่นี่

พล.ต.ท.วงศ มณีรินทร์: เรียนรุ่นใกล้ๆ กัน ทุกคนก็ปรารถนาดีต่อที่นี่ เพราะฉะนั้นทรัพยากรอะไรต่างๆ จะเอามาช่วยโรงเรียนได้มาก อย่างเช่น การเชื่อมโยงฐานความรู้ เชื่อมโยงข้อมูลทางการศึกษา ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ เราทำได้สะดวกขึ้น

พระธรรมปิฎก: ที่นี้ก็อยู่ที่สร้างจุดหมายและทิศทาง

พล.ต.ท.วงศ มณีรินทร์: แล้วก็สร้างจิตใจ

ร.ม.ศ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: ต้องหาหรือกันว่าจะเรียนเชิญทั้งท่านนายกรัฐมนตรี ทั้งท่านรัฐมนตรีประยุทธ์ ท่านวรเดชมาแล้ว หมุนเวียนกันเข้าไป แนะนำนักเรียน

พระธรรมปิฎก: ก็ดีสิ เหมือนกับเป็นรุ่นพี่ มาพูดให้กำลังใจรุ่นน้อง

ร.ม.ศ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: แล้วก็แนะนำนักเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน ออกไปสัมผัส จะไปรัฐสภา ไปทำเนียบ

พล.ต.ท.วงศ มณีรินทร์: อาทิตย์หน้าทั้งอาทิตย์นี้นักเรียนนายร้อยตำรวจ ที่กำลังจะจบไปคูที่รัฐสภาทั้งสองแห่ง แล้วไปคูทำเนียบ

ร.ม.ช.ศ. ดร.สิทธิกร มณีรินทร์: สิ่งสำคัญไปดูความทุกข์ยากของชุมชน ไปดูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้าง แล้วก็ไปพัฒนาโรงเรียนนครปฐม

พระธรรมปิฎก: ตอนที่จะไปดูที่สำคัญ เป็นโอกาสที่จะชี้แนะเหมือนกับนำจิตและเปิดช่องความคิด ให้มีทิศทางหรือทัศนคติ แล้วก็มีความมุ่งที่ต้อง พร้อมทั้งจุดที่ว่าจะไปได้ประโยชน์มา

ถ้าจะมีการชี้แจง อย่างน้อยก็ได้เสนอแนะมุมมอง และแง่คิดต่างๆ ซึ่งทำให้นักเรียนมีการเตรียมจิตเตรียมใจ ตั้งทำที่ วางแนวคิดได้ถูกต้อง

ร.ม.ช.ศ. ดร.สิทธิกร มณีรินทร์: ตอนกลับมาอาจจะใช้วิธีที่มีในหลักสูตรพระพุทธศาสนาใหม่ที่ท่านเจ้าคุณพระเทพโสภณเป็นประธาน คือใช้วิธีสัมมนาให้ได้คิดว่าไปพบแล้วคิดเห็นอย่างไร กลับมาถามให้ถูกหลักและจะช่วยในส่วนของการสัมมนาพระพุทธศาสนา

พระธรรมปิฎก: ก็มี ๒ ช่วง ช่วงแรก คือก่อนไป มีทำที่ทัศนคติอย่างไร ช่วงหลัง คือไปดูมาแล้วได้อะไร และคิดจะทำอะไร

แต่ตอนจะไปสำคัญมาก เพราะถ้าเขาตั้งแง่มองถูกต้องแล้วเดินความคิดถูกทางและรู้จักจับ ก็จะได้มาก แล้วก็จะมีแง่มุมที่เอาไปเชื่อมโยงกับเรื่องราวและงานการต่างๆ ของประเทศชาติ

ร.ม.ช.ศ. ดร.สิทธิกร มณีรินทร์: ไปแบบมีทิศทางนะคะ

พระธรรมปิฎก: ให้ใจมีทิศทาง เด็กบางคนไปโดยไม่นึกคิดอะไรเลย ดูๆ แล้วก็ผ่านไป มองแต่เพียงว่า มีนั่นนี่สวยหรือไม่ โก้ไหม ยิ่งสังคมเวลานี้มีทัศนคติแบบที่มองแงโก้ไม่โก้ ถ้าเด็กไปแล้วมีแต่ความรู้สึกว่า แหมเราวันนี้แน่ ได้มาเยี่ยมทำเนียบ ได้มารัฐสภา คิดวนเวียนอยู่แค่นั้น ไม่ไปไหน ก็ไม่ได้อะไรเลย

ร.ม.ศ. ดร.สิทธิกร มณีรินทร์: คิดแต่ว่าอาจจะได้ไปสนุก

พระธรรมปิฎก: ทีนี้ถ้าเราได้เสนอแนะเกี่ยวกับมุมมอง แง่คิด แนวทางการตั้งจิต และทัศนคติไว้บ้างแล้ว เขาก็จะไปแตกความคิดเอาเอง เราเพียงแต่เสนอแนะ จุดประกายหรือตั้งแง่สังเกตให้แล้วเขาก็ไป เด็กบางคนพอเรากระตุ้นให้คิดหรือชี้แนะแง่มุมที่จะมอง เปิดช่องความคิดให้แล้ว เพียงให้เขาตั้งท่าที่ขึ้นมา และเริ่มมอง เขาก็มองเห็นต่อออกไป เขาไปกระจายแง่มุมได้อีกเยอะ ทำให้ศักยภาพของเขาได้รับการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา

ร.ม.ศ. ดร.สิทธิกร มณีรินทร์: เป็นแง่มุมที่บางคนอาจจะลืมไปแล้ว แง่มุมที่อาจจะมองข้ามไป เลยต้องนำไปแนะนำครูที่โรงเรียนด้วย

พระธรรมปิฎก: อันนี้สำคัญ เพราะว่าเด็ก ถ้าไม่มีการปลุกความคิดหรือกระตุ้นทางปัญญา แกจะอยู่แค่ความรู้สึก ก็ได้แต่มองซิมๆ ไป ตื้อๆ ตันๆ ทีนี้พอเราจี้ความคิด กระตุ้น เขาก็เกิดแง่ให้ความคิดเดินต่อไป เรียกว่าเขามีศักยภาพภายในอยู่แล้ว สิ่งที่เราพูดไปกระตุ้น แล้วเขาก็คิดต่อได้ เขาอาจจะได้เพิ่มอีกมากกว่าที่เราพูด

ร.ม.ศ. ดร.สิทธิกร มณีรินทร์: แนวคิดนี้ก็จะนำไปปรับกับการที่เราพยายามจะปรับปรุงระบบเอ็นทรานซ์เข้ามหาวิทยาลัย ให้เขาได้มีกิจกรรมสร้างสรรค์สังคม แง่มุมที่พระเดชพระคุณแนะ ก็คงจะต้องนำไปปรับกับระบบการให้เด็กได้ทำกิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

พระธรรมปิฎก: เฉพาะอย่างยิ่ง เวลาที่กระแสดังคม พวกค่านิยม เสี่ยง โฆษณาต่างๆ มาช่วยปลุกปั่นจิตใจ และครอบงำความคิดของคนเป็นอย่างมาก บางทีน่าจำ คนสมัยนี้นึกว่าตัวมีเสรีภาพ จะซื้อหาเสพบริโภคอะไรก็ได้ตามใจปรารถนา เขานึกว่าอย่างนี้คือเป็นอิสระเสรี แต่ที่แท้เนี่ย เขาถูก

ครอบงำให้คิดอยู่ในกรอบของค่านิยม และแรงผลักดันของกระแส อย่างไม่รู้ตัว โดยไม่มีความคิดอะไรเป็นของตัวเองเลย ถูกหล่อร้ำให้ทำแม้แต่สิ่งที่ เป็นพิษภัยต่อชีวิตของตนเอง

อย่างนี้ไม่ใช่อิสระเสรี เพราะอิสระ คือเป็นใหญ่ในตัว และเสรี คือ เคลื่อนไหวไปไม่ถูกกีดกันก้ำกับ แต่ที่นี่เขาถูกกำหนดครอบงำอยู่ แถมไม่รู้ตัวเสียด้วย เหมือนหลับใหล ถ้าจะเป็นได้ก็ต้องเรียกว่า *ทาสยเสรี* คือเสรี ภายใต้การถูกครอบงำเท่านั้น ไม่ใช่*อิสระเสรี*

เพราะฉะนั้น ตอนนี่ต้องปลุกกัน ปลุกทั้งทางจิตใจ และปลุกปัญญา ไม่ใช่ปลุกใจอย่างเดียว ปลุกใจก็ให้เข้มแข็ง ตื่นตัว มีความเพียรพยายาม มีกำลังใจ แต่ปลุกปัญญาสำคัญมาก ทำให้เกิดแง่มุมมอง แง่ความคิด รู้จักมองข้อดี-ข้อเสีย คุณ-โทษ สืบสาวเหตุปัจจัยต่างๆ ให้เขารู้จักคิด ให้มีความเป็นอิสระเสรีที่แท้จริง อย่างน้อยก็คิดอย่างรู้ตัว และรู้ทัน

ก็เลยขอถือโอกาสพูดอีกเรื่องหนึ่งซึ่งน่าเป็นห่วงมาก คือเรื่องสังคมของเราเนี่ย เวลาจะทำอะไรมักจะดึงไปแง่เดียว

การแสดงความคิดเห็น ต้องมากับการหาความรู้

อย่างเวลานี้ ชอบเน้นกันนักเรื่องการแสดงความคิดเห็น พวกกันนักกว่าเด็กไทยไม่ค่อยชอบแสดงความคิดเห็น จึงจะส่งเสริมให้เด็กกล้าแสดงความคิดเห็น ทีนี้ถ้าแสดงความคิดเห็นแต่ไม่มีความรู้ ก็เป็นการแสดงความคิดเห็นเลื่อนลอย ฟุ้งซ่าน ไม่ได้เรื่อง

การแสดงความคิดเห็นต้องคู่กับการหาความรู้ และการหาความรู้นี้เป็นเรื่องใหญ่ที่ขาดในสังคมไทย จุดที่ขาดมากในสังคมไทยคือการหาความรู้

ถ้าไม่หาความรู้และไม่มีความรู้ ก็ไม่มีอะไรเป็นสาระที่จะแสดงความเห็น

ถ้าไปปลุกการแสดงความเห็น โดยไม่เน้นให้หาความรู้ การแสดงเห็นก็จะเลื่อนลอย ฟุ้งซ่าน จะยิ่งยุ่ง เพราะฉะนั้นต้องเน้นการแสวงหาความรู้ เน้นให้มากที่สุด แล้วการแสดงเห็นจะมีฐานมั่นคงและจะมีความรับผิดชอบด้วย

ถ้าแสดงความเห็นโดยไม่หาความรู้ ก็เป็นการขาดความรับผิดชอบอย่างหนึ่ง จะถือว่าเสียจริยธรรมก็ได้ เพราะไม่มีความรับผิดชอบ ได้แต่แสดงความคิดเห็นไปอย่างนั้นเอง

ถ้าหาความรู้มาใช้ในการแสดงความเห็น ก็เกิดความรับผิดชอบขึ้นมา แล้วก็ใส่สาระ เป็นความเห็นไม่เลื่อนลอย ได้ประโยชน์ แล้วก็ปลุกให้ไปหาความรู้ต่ออีก

การที่เราแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ก็เพื่อกระตุ้นให้เห็นแง่มุมที่เราจะต้องหาความรู้เพิ่ม เราแสดงความเห็นไปแล้ว เราก็ได้หาความรู้เพิ่มเติม มันก็เป็นกระบวนการเพิ่มปัญญา แต่ถ้าไปแสดงความเห็นอย่างเดียว บางทีมันเป็นเพียงการแสดงความต้องการ หรือความชอบใจ-ไม่ชอบใจเท่านั้นเอง ไม่ได้อะไรขึ้นมา

ที่จริง การแสดงความเห็น และการหาความรู้นี้ เป็นขั้นตอนอยู่ในกระบวนการพัฒนาปัญญา ซึ่งเมื่อจะทำ ก็ต้องให้ตลอดกระบวนการ หรือพูดให้ง่าย ๆ ว่าให้ครบกระบวนการ ซึ่งแบ่งได้เป็น ๓ ขั้นตอน คือ

๑. การหาความรู้ ต้องมีความอยากรู้ ใฝ่รู้ และรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ ให้ได้ความรู้ที่จะแจ้งชัดเจน ซึ่งรวมทั้งการทดลองและปฏิบัติการ

๒. การรู้จักคิด ต้องรู้จักคิด ทั้งในแง่คิดเพื่อหาความรู้ ขยายความรู้ คิดให้เข้าถึงความจริง และคิดเพื่อนำความรู้มาใช้ประโยชน์ หรือสร้างความรู้ใหม่ ไม่ให้เป็นความรู้ที่เป็นหมัน หรือเป็นแค่ความจำอย่างนกแก้ว นกขุนทอง

๓. การรู้จักแสดงความคิดเห็น ต้องรู้จักสื่อสาร พูดเป็น ทั้งให้ความรู้ ความคิดเห็นแก่ผู้อื่น ได้ชัดเจน มีสาระมีเหตุผล อย่างมีความรับผิดชอบ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เพื่อให้ได้แง่มุมความรู้ความคิดเพิ่มเติม และได้จุดได้ประเด็นที่จะไปหาความรู้ต่อไปอีก

รวมความก็คือ ต้องหาความรู้เป็น คิดเป็น และแสดงความคิดเห็นเป็น รู้ก็ต้องชัด คิดก็ต้องชัด แสดงความคิดเห็นก็ต้องชัด และให้ทั้ง ๓ ขั้นตอนมาหนุนเนื่องกัน ในการที่จะก้าวไปในการพัฒนาปัญญา และการสร้างสรรค์ ค้ำยันปัญญาที่พัฒนาเพิ่มขึ้นๆ

ถ้าปฏิบัติถูกต้องตลอดกระบวนการ การแสดงความคิดเห็นเป็นจุดปรากฏตัวของความรู้และความคิด ดังนั้น เราสามารถเอาการแสดงความคิดเห็นของคน เป็นจุดตรวจสอบความรู้และความคิดของเขาได้ด้วย

แต่ถึงอย่างไร ในสังคมไทยก็ต้องเน้นให้มากในเรื่องการหาความรู้ เพราะนอกจากเป็นฐานให้แก่ ๒ ขั้นตอนต่อไปแล้ว ก็ขาดแคลนมากในสังคมไทยด้วย

รชมช.ศธ. ดร.สิทธิกร มณีรินทร์: ในประเด็นนี้ก็คือโอกาสกราบเรียนท่านเจ้าคุณว่า วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน จะเป็นวันการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งคงจะเป็นวันที่ฉลองการประถมศึกษาแห่งชาติครั้งสุดท้าย เพราะว่าต่อไปเราจะเปลี่ยนเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานตามโครงสร้างใหม่ ก็จะถือโอกาสนี้

ประกาศเป็น “ปีแห่งการอ่านและการเรียนรู้” คงจะส่งเสริมให้เด็กได้อ่านหนังสือมากขึ้น แล้วก็จะเน้นใน ๕ สาขาหลัก คือ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ แล้วก็เชิญชวนให้ช่วยกันบริจาคหนังสือที่เป็นหนังสือดีในดวงใจของเด็กไทยควรจะอ่าน ในแง่มุมทั้งของเด็ก ของผู้ใหญ่ ของผู้ทรงคุณวุฒิ

การอ่านการเรียนรู้เป็นปัจจัยหนึ่ง เป็นพื้นฐานที่ดี

พระธรรมปิฎก: สมเด็จพระเทพรัตนฯ ทรงโปรดการอ่านหนังสือมากใช่ไหม
ร.ม.ศ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: ใช่ค่ะ ก็คิดว่าสิ่งเหล่านี้จะเสริมกัน ขออนุญาตกราบเรียนให้ท่านเจ้าคุณสบายใจว่า คงจะต้องพยายามทำทุกทาง

พระธรรมปิฎก: ต้องเน้นเรื่องนี้ ปลูกให้เด็กเกิดนิสัยใฝ่รู้ หากความรู้ สร้างวัฒนธรรมแห่งปัญญา หรือจะเรียกว่าวัฒนธรรมแห่งการแสวงปัญญา สังคมของเราขาดวัฒนธรรมทางปัญญา และเติมแสวงเน้นเข้าไปอีกตัวยังดี เป็นวัฒนธรรมแห่งการแสวงปัญญา

ร.ม.ศ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: ก็คิดว่าการอ่านหนังสือ การสืบค้นความรู้ การเรียนรู้ บูรณาการกันทั้ง ๕ สาขาหลัก คงไม่ใช่หมายความว่า พลศึกษา ไม่สำคัญ แต่ในที่สุดก็จะบูรณาการกันได้

พระธรรมปิฎก: บูรณาการเป็นหลักการใหญ่ แต่พร้อมกันนั้นก็เน้นในแง่ว่าจุดไหนที่สังคมของเราขาด เราจะต้องเน้นพิเศษ จุดที่ขาดมากคือวัฒนธรรมแห่งการแสวงปัญญา สังคมไทยเรามีวัฒนธรรมแห่งเมตตา อันนี้เราดี แต่เวลานี้วัฒนธรรมแห่งเมตตาของเราก็กำลังจะสูญหายไป กำลังแย่งขณะที่วัฒนธรรมแสวงปัญญาก็ไม่ได้มา จึงแย่งทั้งคู่

ฝรั่งเขามีวัฒนธรรมแห่งการแสวงปัญญา วัฒนธรรมแห่งเมตตาเขาค่อนข้างขาด เราหนักทางวัฒนธรรมแห่งเมตตา ปัญญาเราไม่ค่อยแสวง เราควรจะรักษาจุดดีของเราไว้ คือวัฒนธรรมแห่งเมตตาที่รักษาไว้ แล้วก็พัฒนาวัฒนธรรมแห่งการแสวงปัญญาขึ้นมา ถ้าได้ครบคู่เมื่อไร ก็สมบูรณ์

ต้องมีทั้งวัฒนธรรมแห่งเมตตา และวัฒนธรรมแห่งการแสวงปัญญา ตอนนี้นำกำลังจะเสียอย่างหนึ่ง แล้วอีกอย่างหนึ่งก็ไม่ได้ จึงแย่ที่สุด หมดตัวเลข ดีที่ตัวมีอยู่ก็ไม่รักษา ดีใหม่ก็ไม่หามาใส่ตัว ไม่สร้าง

สังคมต้องมีจุดเน้น อย่างน้อยต้องมีจุดหมายว่าอันนี้ต้องทำให้ได้ อันนี้ขาดไปชัดเจนต้องใส่เข้ามา ต้องแก้ไขภาวะขาดแคลนวัฒนธรรมแสวงปัญญาของเรา เพราะถ้าเราไม่รีบแก้ไข เรื่องการแสดงความเห็นจะยิ่งเสียใหญ่ กลายเป็นการซ้ำเติมสังคมให้ยิ่งทรุด

เวลานี้นำเป็นห่วงเรื่องการแสดงความเห็น โดยขาดองค์ประกอบใหญ่ คือการหาความรู้ เพราะฉะนั้นต้องไปเน้นการหาความรู้ให้หนัก เด็กจะต้องไปหาความรู้ อยากจะรู้แล้วต้องเรียนวิธีหาความรู้ ถ้าแกไม่มีความอยากรู้ ไม่คิดแสวงหาความรู้ แกก็ไม่หาวิธีศึกษา ไม่หาวิธีว่าจะแสวงหาความรู้ได้อย่างไร ก็ไปตื่นจะแสดงความเห็นอย่างเดียว

ร.ม.ท. ดร.สิริกร มณีรินทร์: ประเด็นนี้เชื่อมโยงกับครูด้วยค่ะ คงจะต้องชี้แจงให้ครูเข้าใจมากๆ

พระธรรมปิฎก: เรื่องนี้ครูจะต้องไปปลุมนักเรียนให้ถูกทาง

เมื่อคนดีได้รับการบูชา เด็กก็ได้เสวนากัลยาณชน

รชมช.ศธ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: วันนี้นอกจากมาราบเพื่อขอรับทราบแนวทางการกับพระเดชพระคุณแล้ว ก็ขออนุญาตว่า ถ้าได้รายชื่อหนังสือซึ่งท่านเจ้าคุณได้เขียนไว้ หรือสามารถใช้แนะนำทั้งเป็นภาษาอังกฤษ และภาษาไทย จะได้ประกอบกันเป็นหนังสืออ่านนอกเวลาของเด็ก หรือเป็นหนังสือที่จะเข้าเว็บไซต์ ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับการประกาศปีแห่งการอ่านและการเรียนรู้ค่ะ เพราะคิดว่าในวิชาภาษาอังกฤษนั้น เด็กๆ น่าจะได้อ่านบทความหรือบทที่ตัดตอนเกี่ยวกับพุทธศาสนาเป็นภาษาอังกฤษด้วย

พระธรรมปิฎก: ให้เด็กรู้จักฝึกเรื่องนี้ขึ้นมาบ้าง ก็จะเป็นช่องทางหาความรู้ให้เก่ง พอมีเชื่อไว้แล้วแก็ไปพัฒนาของแก็

รชมช.ศธ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: สังเกตว่าเด็กไทยเวลาจบแล้วไปต่างประเทศ จะพูดเรื่องพระพุทธศาสนาเป็นภาษาอังกฤษไม่เป็น

พระธรรมปิฎก: นี่แหละไปถูกฝรั่งถาม เพราะฝรั่งเขาเห็นว่ามาจากประเทศไทย ซึ่งรู้กันว่าเป็นดินแดนพระพุทธศาสนา เขาก็ถามเรื่องพระพุทธศาสนา เด็กไทยไม่ได้เตรียมไป ก็เลยแย่ นี่แหละเราไม่รู้จักใช้ทุนที่มีอยู่

เด็กจะชอบเรื่องประวัติเหตุการณ์ ความเป็นไปต่างๆ เช่น เรื่องพระเจ้าอโศกมหาราช อาจจะสนุกหน่อย ถ้าเอาเฉพาะเนื้อหาธรรมะบางทีแก็กัหนัก ถ้าเป็นเรื่องเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ และความเป็นไปในสังคมตลอดจนเรื่องประวัติชีวิตคน ก็ดี สมัยก่อนเขาปลุกใจเด็กด้วยหนังสือพวกหนึ่ง ก็คือประวัติบุคคลสำคัญ ที่เป็นแบบอย่างได้ เท่ากับให้หนังสือนำกัลยาณมิตรมาให้แก็เด็ก และหนังสือนั้นเองก็เป็นกัลยาณมิตรของเด็ก เมื่อเด็กอ่านหนังสืออย่างนั้น ก็เท่ากับว่าเด็กได้เสวนากัลยาณมิตร

ร.ม.ช.ศ. ดร.สิทธิกร มณีรินทร์: ตอนนี้เรากำลังจะนำเอาชာคมาใช้

พระธรรมปิฎก: นอกจากชาดกแล้ว หมายถึงประวัติบุคคลสำคัญตัวจริง แม้แต่ของฝรั่ง เด็กต้นฝรั่ง ก็ต้องให้เด็กรู้จักฝรั่งที่ดีด้วย ฝรั่งที่สร้างสรรค์ ประเทศชาติของเขา มา อย่างเอคิสัน เขาสร้างงานของเขาอย่างไร เป็นนักประดิษฐ์อย่างไร เดิมเป็นคนยากจนขึ้นแล้วขนาดไหน เขามีจิตใจใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์อย่างไร เด็กจะได้สิ่งดีงาม หรือแนวทางของชีวิตจากประวัติบุคคลสำคัญมาก เพราะเด็กชอบเชิดชูตัวแบบของเขา และเอาอย่าง

เพราะชอบเลียนแบบและเอาอย่างนี้แหละ พอดูทีวีก็เลยไปเอาอย่างตัวละครในทีวี ซึ่งมักจะมีแต่เรื่องโลภ โกรธ หลง อิจฉาริษยา แย่งชิง ทำร้ายกัน เลยไม่ได้เรื่อง ทีนี้ถ้าเราได้ประวัติบุคคลสำคัญ ที่มีคติชีวิตดีๆ ว่า เขาสร้างชีวิตของเขาให้ก้าวหน้า และทำอะไรให้แก่งสังคมอย่างไร แล้วเด็กก็อยากจะทำตาม

คนที่ดีๆ ในสังคมปัจจุบันก็มีไม่น้อย หรือได้ตัวอย่างจากบุคคลในประวัติศาสตร์ เด็กบางคนอยากเป็นอย่างโน้นไปเลียนก็ไปทางหนึ่ง บางคนอยากเป็นอย่างเอคิสันก็ไปอีกทางหนึ่ง หรือบางคนอาจจะชอบเป็นแบบลินด์เบิร์ก แบบแอร์ฮาร์ท ที่พุ่งถึงข้างต้น ทั้งหมดนี้ ครูก็สามารถมีส่วนร่วม โดยชี้แนะแง่มุมที่จะมองเห็นแง่ดีแง่เสียและได้คิดต่างๆ

ร.ม.ช.ศ. ดร.สิทธิกร มณีรินทร์: หนังสือเหล่านี้คงจะหาไม่ยาก

พระธรรมปิฎก: ไม่ยาก ของฝรั่งเยอะ แต่ของไทยซึ่งไม่ค่อยมีของไทย เรายังให้ความสำคัญเรื่องนี้น้อย เด็กควรเห็นตัวอย่างจากประวัติบุคคลสำคัญหรือคนมีชื่อเสียงของเรา ว่าเขาสร้างตัวมาอย่างไร

ตัวอย่างเศรษฐีไทยท่านหนึ่งสมัยก่อนก็จน ที่จริงเศรษฐีใหญ่ๆ ก็จนมาก่อนแทบทั้งนั้น ทีนี้ท่านก็จนมาก แต่เป็นคนมีความคิด เรียกได้ว่ามีโยนิโสมนสิการ เราเอามากเป็นตัวอย่างอธิบายโยนิโสมนสิการได้

ในสมัยที่ยังเริ่มสร้างตัวนั้น แกเห็นเขาขายข้าวเหนียวมะม่วง แม่ค้าร้านไหนขายข้าวเหนียวมะม่วงอร่อยคนชอบกินก็ไปซื้อกันเยอะ แกดูว่าร้านนี้มะม่วงอร่อย ก็เอากระบุง บุงก็ ไปตั้งให้ร้านนั้น แล้วย้อสาเขา บอกว่าอะผมจะเทให้เอง คุณทิ้งเม็ดมะม่วงเปลือกมะม่วงใส่ในนี้ พอเย็นแก็ก้ มาเอาไป แล้วย้อก็คัดเอาเม็ดมะม่วง เพราะร้านนี้มีแต่เม็ดมะม่วงพันธุ์ดีทั้งนั้นจึงอร่อย แกก็รวมเม็ดมะม่วงไว้ เอาไปปลูกต้นมะม่วง ต่อมาแก็ก้พัฒนาฐานะจนรวยเป็นเศรษฐี นี่ก็เป็นวิธีสร้างตัวของคน อย่างนี้เด็กควรจะได้เห็น แล้วย้อจะได้แง่มุมความคิด มันไม่เลื่อนลอยเหมือนไปดูทีวีหลายรายการ ที่มีแต่สนุกสนานเฮฮากันไป ไม่ได้เรื่องได้ราว

ก็คล้ายกับในชาดกที่ว่า เศรษฐีคนหนึ่ง เรื่องนี้อาดมาอาจจะเล่าบ่อยไปหน่อย คือ เศรษฐีสมัยพุทธกาลถือเป็นตำแหน่ง ต้องไปเฝ้าพระราชวังวันละ ๒ ครั้ง เดินไปก็มีคนรับใช้ติดตาม ทีนี้วันหนึ่งก็เดินผ่านกลางทาง มีหนูตัวหนึ่งตายนอนอยู่ข้างทาง เศรษฐีเดินมาถึงก็ชี้ไปที่หนูตาย แล้วพูดว่า “นี่นะ คนที่มีสติปัญญา สามารถตั้งตัวได้ด้วยหนูตายตัวเดียว”

เจ้าคนติดตามเศรษฐีไม่ใช่คนโง่ เป็นคนรู้จักคิด และมีความเพียร เมื่อท่านเศรษฐีทดสอบปัญญา แก็ก้เลยคิดว่าจะทำอย่างไร แก็ก้เอาเจ้าหนูตายตัวนี้ไปตามบ้านต่างๆ ที่เขาเลี้ยงแมว บังเอิญบ้านหนึ่งมีอนันเกิดขาดอาหารที่จะให้แมว ได้อะไรก็เอา นายคนนี้ก็เอาหนูตายไปเสนอขาย ได้เงินมานิดหน่อย แก็ก้เอาไปทำทุนอย่างหนึ่ง แล้วย้อพัฒนาตัวมาจนรวย และได้

รับแต่งตั้งเป็นเศรษฐีประจำเมืองอีกคนหนึ่ง ศัพท์บาลีใช้คำว่า พระราชา
บุชามุคคณผู้นี้ด้วยตำแหน่งเศรษฐี

คำว่า “บุชา” ในภาษาบาลีหมายถึงยกย่อง ไม่ใช่หมายความว่าเอาไป
ขึ้นหิ้ง การให้เกียรติยกย่องคนโดยอ้างอิงความดีงาม ความสามารถ เรียกว่า
บุชาทั้งนั้น ท่านจึงเรียกว่า “บุชามุคคณที่ควรบุชา” คือบุคคลไหนทำความดี
ทำความสำเร็จมาในทางที่ดีงาม ก็บุชา คือยกย่องเขา

ทีนี้ในสังคมของเรา การที่เราเอาบุคคลที่ดีงามมาเป็นแบบอย่าง เอา
บุคคลสำคัญมายกย่องเชิดชู ก็คือบุชาคณที่ควรบุชา เพื่อให้เป็นแบบอย่าง
แก่อนุชนไว้ แล้วเขาก็จะได้แนวทางที่ดีงาม เขาจะได้สร้างสรรค์พัฒนา
ชีวิตตัวเอง เมื่อพัฒนาชีวิตถูกต้อง เขาก็พัฒนาสังคมประเทศชาติไปด้วย
พร้อมกัน

สังคมของเราไม่ปฏิบัติตามหลักมงคลสูตร ที่ว่าให้บุชาคณที่ควร
บุชา คือยกย่องคนที่ควรยกย่อง ไว้เป็นแบบอย่างของสังคม สังคมของเรา
ก็สะเปะสะปะ กลายเป็นว่าพวกสื่อสักว่ามาทำหน้าที่นี้ เช่น ทวีก็ไปบุช
าคณประเภทไหน เดียวนี้สังคมไทย โดยมีสื่อมวลชนไทยเป็นตัวแทน บุช
าคณประเภทไหนไม่รู้ละ

ร.ม.ช. ดร.สิริกร มณีรินทร์: วันนี้ได้ประโยชน์ทั้งโรงเรียนนายร้อย
ประจำ และกระทรวงศึกษาธิการด้วย

พระธรรมปิฎก: ก็อนุโมทนาท่านรัฐมนตรี และท่านนายพล

พล.ต.ท.วงศต มณีรินทร์: ผมจะเอาไปแยกแยะ แล้วก็ทำเป็นหลักปฏิบัติได้
เยอะเลยครับ

รชมช.ศธ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: เช่นเดียวกันค่ะ รวมทั้งเรื่องแนวทางในการพัฒนาความสุขของเด็ก ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมาก

จะกู้สังคมไทย ต้องให้ชุมชนเข้มแข็ง

จะให้ชุมชนเข้มแข็ง วัดต้องเป็นแหล่งธรรมแหล่งปัญญา

พระธรรมปิฎก: ตอนนี้เป็นระยะเวลาที่จะสร้างชาติกันแล้ว จะเรียกว่าสร้าง หรือจะฟื้นฟู หรือจะกู้ ก็แล้วแต่ แต่ก็คือยกขึ้นมาพัฒนาสร้างสรรค์ให้มันฟื้นวิกฤต

เรื่องวิกฤตนี้เคยพูดว่า วิกฤตทางเศรษฐกิจยังไม่หนักเท่าวิกฤตทางสังคม และวิกฤตทางสังคมก็คือวิกฤตจากจิตใจ คือเกิดสภาพวิกฤตทางจิตใจขึ้น ออกมาเป็นวิกฤตสังคม แล้วก็เป็นวิกฤตเศรษฐกิจ

รชมช.ศธ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: สามิของดิฉันกับดิฉันมีกำลังใจที่ดี เพราะว่าได้พบคนดีๆ ขณะนี้ ทางด้านพระพุทธศาสนา ได้รับความเมตตาจากพระเถระ เมื่อวันก่อนประชุมกันจนถึง ๔ ทุ่ม เห็นว่าประชุมกันดีๆ ทุกคืน ทั้งฝ่ายสงฆ์ฝ่ายฆราวาส หลายคนมองเห็นว่า ถึงเวลาแล้ว ถ้าไม่ช่วยกัน ไม่ได้แล้ว

พระธรรมปิฎก: โดยเฉพาะจะต้องกู้วัดในชนบทขึ้นมาให้ได้ ถ้าตั้งเป็นเป้าหมายได้ก็จะดี วัดในชนบทต้องกู้ขึ้นมาให้ทำหน้าที่ต่อชุมชนให้ได้ เพราะว่าอันนี้คือหัวใจของชุมชน เราเคยพูดว่า “บวร” คือ บ้าน-วัด-โรงเรียน เดียวนี้บ้านก็แย่ โรงเรียนก็ทรุด วัดก็จะไปเสียอีก ชุมชนก็แย่หมด สามหน่วยหรือสามสถาบันนี้ จะต้องฟื้นขึ้นมาให้ได้

วัดนั้นที่จริงก็เป็นที่รวมของโรงเรียนกับบ้านด้วย บ้านก็แต่ละครอบครัว โรงเรียนก็รวมเด็กจากบ้านทั้งหลายเชื่อมกัน แต่ขอบเขตไม่เท่าวัด วัดกว้างใหญ่ทั้งโดยเขตสถานที่และครอบคลุมตัวบุคคล เป็นที่รวมทั้งชาวบ้านคือครอบครัว และโรงเรียน ถ้าให้มีการพัฒนาที่ดีถูกต้อง วัดจะช่วยชุมชนได้มากมาย

รมช.ศธ. ดร.สิทธิกร มณีนรินทร์: เรื่องของยาเสพติด สังเกตว่าที่ใดมีวัดดี และพระที่เข้มแข็งช่วยกัน เด็กจะหายเร็ว และเด็กจะไม่กล้าโกหกพระ พระจะมีวิธีการที่ดี จะต้องทำให้ขยายผลมากยิ่งขึ้น

พล.ต.ท. วงศต มณีนรินทร์: ท่านห่วงตรงวัด ท่านอยากจะให้ช่วยในหน่วยไหนบ้างครับ

พระธรรมปิฎก: ชุมชนชนบทเป็นฐานของประเทศไทย เรามุ่งไปที่ชนบททั้งในแง่รักษาให้วัฒนธรรมเป็นต้นคงอยู่ได้ ทั้งในแง่ป้องกันไม่ให้ความเสื่อมความร้ายจากเมืองจากกรุงไหลเข้าไป และในแง่การสร้างสรรค์ใหม่ให้ชุมชนเดินไปถูกทาง

วัดในชนบทเป็นสถาบันหลักของชุมชน และเป็นทรัพยากรที่มีอยู่แล้ว มองอย่างง่ายๆ เหมือนกับว่าแม้แต่ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วเราก็ไม่รู้จะใช้กลายเป็นของเสียเปล่า แกรมถ้ามันมีอยู่แล้วเกิดเสื่อมโทรมลงไป ก็ยิ่งกลายเป็นการซ้ำเติมชุมชน จะทำให้ชุมชนนั้นทรุดหนักลงไปอีก

ฉะนั้น จะต้องตั้งเป็นเป้าหมายเลยว่า จะต้องฟื้นวัดขึ้นมาให้ได้ ไม่ให้กลายเป็นว่า สิ่งที่เราหวังว่าจะเป็นที่พัก กลับเป็นตัวมาซ้ำเติมชุมชนเสียอีก ก็แย่

วัดเป็นสมบัติใหญ่ที่ชุมชนแต่ละแห่งสร้างขึ้น ใช้ประโยชน์ และส่งมอบต่อกันมา ถ้าวัดเสื่อมโทรม ก็เป็นเครื่องฟ้องว่าชุมชนนั้นหมดความสามารถ ไร้สมรรถภาพอย่างยิ่งแล้ว บางที่ชุมชนบางแห่งจะเอาสถานอบายมุขเข้ามาแทนวัด มองว่าलगนรคคึกว่าไปสวรรค์

เพราะฉะนั้น จะต้องให้วัดทำหน้าที่ให้ได้ ต้องตั้งเป้าเลยว่า จะพัฒนาให้วัดมีคุณภาพ สามารถทำหน้าที่ต่อชุมชน ให้เจ้าอาวาสรู้ธรรม และมีความสามารถสื่อธรรมสื่อปัญญาแก่ประชาชน

พล.ต.ท.วงกต มณีรินทร์: เรียนท่านนายกรัฐมนตรี แล้วไปฝากกระทรวงวัฒนธรรม

รมช.ศษ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: แต่คิดว่าหลายกระทรวงต้องช่วยกัน

พระธรรมปิฎก: ต้องช่วยกัน แต่เป้าก็คือเราต้องให้วัดทำหน้าที่ให้ได้ ให้เจ้าอาวาส ให้พระในวัดสามารถสื่อธรรมสื่อปัญญาแก่ประชาชน

พล.ต.ท.วงกต มณีรินทร์: จะรับเรื่องไปฝากท่านรัฐมนตรีกระทรวงวัฒนธรรม ท่านไม่ต้องเป็นห่วงครับ

รมช.ศษ. ดร.สิริกร มณีรินทร์: แต่ตรงนี้ ศาสนาพุทธส่วนใหญ่ไปขึ้นกับสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จะนำไปกราบเรียนท่านนายกรัฐมนตรี และท่านรองนายกรัฐมนตรีวิษณุ ซึ่งกำกับสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

พระธรรมปิฎก: คงจะต้องให้สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติหันมาเน้นงานนี้ให้ได้ ต้องไปฟื้นวัดในชนบทให้ได้ ให้พระให้เจ้าอาวาสมีคุณสมบัติ และได้ทำหน้าที่ มีบทบาทต่อชุมชนในทางที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย

ร.ม.ช.ศ. ดร.สิทธิกร มณีรินทร์: ขณะนี้การพัฒนาหลักสูตรพระพุทธศาสนา อยู่ในขั้นตอนของการทำแผนถวายความรู้แก่พระ แล้วก็อบรมครูเพื่อให้โรงเรียนนิมนต์พระเข้าไปสอน ที่นี้พระบางรูปไม่มีทักษะในการสอน

พระธรรมปิฎก: ขาดความสามารถเชิงวิธีการ

ร.ม.ช.ศ. ดร.สิทธิกร มณีรินทร์: เพราะฉะนั้นตรงนี้ ทางคณะกรรมการกำลังเร่งทำ เพราะคิดว่าพระที่ได้รับการอบรม ได้รับการถวายความรู้ จะเป็นกำลังสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการได้

ขณะนี้มีมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง ก็มาร่วมกันทำแผน รวมทั้งที่สถาบันพัฒนาผู้บริหารกำลังจะช่วยกัน ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาหรือผู้บริหารโรงเรียน ตรงนี้มีหลายบุคคลทีเดียว ซึ่งก็คงจะนำความห่วงใยของท่านเจ้าคุณไปร่วมในการทำแผน

พล.ต.ท. วงศ มณีรินทร์: ลาท่าน

พระธรรมปิฎก: ขออนุโมทนา โดยเฉพาะในโอกาสที่ท่านนายพลได้มารับตำแหน่งงานที่นี้ซึ่งเป็นงานสำคัญ ถือว่าเป็นบุญนิมิตหรือเป็นแสงเงินแสงทอง เป็นรุ่งอรุณ ที่จะทำให้งานกิจการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยตำรวจ เจริญก้าวหน้ามาเป็นส่วนร่วมสำคัญในการสร้างสรรค์ประเทศชาติหรือมาช่วยกันฟื้นฟูประเทศชาติของเรา ให้สังคมของเราเจริญอกงามขึ้นมา มีความเป็นเข้มแข็งมั่นคงได้อีก ขอเจริญพร

คำโปรยปกหลังหนังสือ

“สมัยนี้พัฒนากันแต่ความสามารถหาสิ่งบำเรอความสุข
แต่ไม่พัฒนาความสามารถที่จะมีความสุข...

ในการพัฒนาคน เราต้องให้เขามีความสามารถที่จะมี
ความสุขด้วยตนเองมากขึ้น ให้เขามีความสุขง่ายขึ้น และเป็น
ทุกข์ได้ยาก...

เรื่องการพัฒนาความสุขนี้เราไม่ได้เน้นกันเลย คือ
ความสุขนี้พัฒนาได้หลายชั้น ต่อจากสุขเมื่อได้เสพ เมื่อคน
พัฒนาขึ้นไป เขาก็มีความสุขจากการทำสิ่งที่ดีงาม หรือการ
กระทำที่ให้เกิดการสร้างสรรค์ เมื่อทำก็มีความสุข ทำสำเร็จ
แล้วก็มีความสุข...

...มีศักยภาพแห่งความสุขพื้นฐาน ๓ อย่าง

๑. ความสุขกับธรรมชาติ ...
๒. ความสุขทางสังคม ...
๓. ความสุขจากกิจกรรมของชีวิต ...”